ג ע ט אָ – דאָס/די/דער, =ס. 1. אין דער
מיטלעלטערלעכער אייראָפּע – אַן אָפּגעזונדערטער טייל
פֿון שטאָט, וווּ ייִדן האָבן געוווינט אָדער מע האָט
זיי געצוווּנגען נאָר דאָרט צו וווינען.

% דאָס געטאָ איז אַרומגעצוימט מיט אַ מויער. די
ייִדן האָבן ניט געטאָרט אַרויסגיין פֿון געטאָ ביי נאַכט.

1894 " און מיר שטייען גענאַרט, אין די געטאָס
פֿאַרשפּאַרט,// און זוכן אַן אויסוועג פֿון פּלאָג |...|". א/9
ליעסין, 3, 16.

" די ייִדישע טאָכטער |...| האָט זיך אַרויסגע- [1915–1904]
גנבעט פֿון געטאָ און איז אַרומגעגאַנגען אין 9
אונדזער הייליקן יום=טוב אויף אונדזערע ריינע
גאַסן". פּרץ, דערצ' " דריי מתנות".

1925 " דער ייִדישער דלות איז געבוירן געוואָרן בין
החומות, צווישן די מויערן פֿון געטאָ". 100
מויער, 2, 41.

2 1952 " דאָס לובלינער געטאָ |...| האָט אַרומגענומען

דעם שטח פֿון דעם יידישן קוואַרטאַל מיט די |...| 12

געסלעך פֿון אַמאַליקן געטאָ". י.י. טרונק,

יזכּ לובלין, ז' 357.

2. בעת דער אָקופּאַציע פֿון מזרח=אייראָפּע דורך די

נאַציס (1939 – 1945) – אַ קליינע צאָל גאַסן פֿון

אַ שטאָט, אָפּגעשלאָסן מיט מויערן אַרום, וווּהין די

דייטשן האָבן אַריינגעטריבן אַלע יידן פֿון דער

געגעבענער שטאָט און פֿון שטעטלעך אַרום, באַוואַכט

ביי די טויערן, קיינער פֿון די יידן זאָל ניט

קענען אַרויסגיין ניט ביי טאָג און ניט ביי נאַכט

אָן אַ ספּעציעלן רשות.

1943 " דערהערן דיין קול זאָלן ביינערנע ברידער,

81 // די בראַנדיקע געטאָ און טאָפּאָלק הינטער ימען".

סוצקעווער, 3, 318.

1953 " מיט ברען |...| האָט דער יודענראַט זיך
71 אַרייַנגעטאָן אין דער אַרבעט פֿון אָרגאַניזירן דעם געטאָ".
ש. יאנקעלעוויטש, יזב ~~באראנאוויטש~~, 3 ז' 501.

1968 " דאָס ווארשעווער געטאָ איז אין פֿלאַמען, עס
119 קומען פֿאַר קאמפֿן |...|". ב. ארנשטיין,
יזב ~~אסטרואצק~~ 2, ז' 847.

1970 " ידיעות |...| האָבן זיך שוין זייַט חדשים
62 פֿארשפּרייט אין סאנץ וועגן דעפּאָרטאציעס פֿון
אַנדערע געטאָס, וועגן די טויטלאַגערן אין בעלזשעץ
און אַשוויענטשים". יזב ~~סאנץ~~ 15, ז' 788.

3. (פֿיג) אַ שטאָט/שטעטל אָדער געגנט געדיכט באַוווינט
דורך אַן אָקעמער און דיסקרימינירטער באַפֿעלקערונג,
געניצט ס'רוב וועגן דעם תחום=המושב פֿאַר יידן
אין רוסלאַנד אין XIX י"ה.

1934 " ער |הירש לעקערט| האט זיך איבער די מיליאנען

קנעכט דערהויבן |...|, אן ארעם געטאקינד פון א/219

נידעריקסטן נידער |...|". ליטוין, 3, 146.

1965 " דער געטא=טרוימער אנטאקאלסקי האט דערזען

אין דעם פארווירקלעכטן חלום |...| דעם סימבאל 219

פון גרויסע מעגלעכקייטן". ~~זב ליטע 2,~~ 508.

4. (פיג) באזונדערע פלעצער פאר יידישע סטודענטן

וואס מע האט געפרווט איינפירן אין די פוילישע

אוניווערסיטעטן אין די יארן ערב דער צווייטער

וועלט=מלחמה.

1953 " עס זיינען איינגעפירט געווארן 'געטאס'

פאר יידן אין די אוניווערסיטעטן". ה. דובקאווסקי, 13

יזב ~~באראנאוויטש~~, ז' 334.

0 **געטאָ=אויפשטאַנד** - דער, =ן. באַוואָפנטע אַקציע קעגן די דייטשן אין געוויסע שטעט און לאַגערן, ס'רוב געצילט לגבי דעם אויפשטאַנד אין וואַרשעווער געטאָ.

1964 " די דערמאָנונג אין וואַרשעווער **געטאָ=אויפשטאַנד** איז דערפֿאַר אַ היסטאָרישע ירושה און אַ הייליק האָב=און=גוטס פֿאַר דעם גאַנצן יידישן פֿאָלק". 122

י. גלאַטשטיין, ~~צ' טמז~~, IV (פֿער 65) /24.

(sic)

געטאָ=אינזשענער - דער, =ן. שפּאָטנאָמען פֿאַר פֿערזאָנען, וואָס מען האָט אין לאָדזשער געטאָ זיי געגעבן דעם טיטל, הגם זיי זיינען דערצו ניט געווען באַרעכטיקט.

6 —

געטא=אסיר - דער, =ים. ייִד, פֿאַרשפּאַרטער אין
געטאָ.

1965 " מיט גרויס פּיעטעט שרײַבט דער אויטאָר וועגן
164 ד"ר עלקעס, וועלכער האָט זיך מקריב=געווען |...|
פֿאַרן כלל פֿון די געטאָ=אסירים". ~~זב ליטע~~, 2, 668. (פֿון 107)

געטאָ=אַרעסטאַנט - דער, =ן. דזוו דפֿוו.

1965 " די שרעקלעכע קלעפּ אָן אויפֿהער אויף די
165 געטאָ=אַרעסטאַנטן האָבן געווירקט |...|, אַז במשך פֿון
דער צײַט זײַנען די געפֿילן אין אַ געוויסער מאָס
געוואָרן אַטראָפֿירט". ~~זב ליטע~~, 2, 668. (פֿון 107)

געטאָ=אַרקעסטער - דער, =ס.

1965 " די פּאָליציי האָט זיך אויסגעשטעלט נעבן
166 קאָמענדאַנטור=בנין מיטן געטאָ=אַרקעסטער אין דער שפּיץ".
דצוו, ז' 664.

געטאבאַנק - די, ~ ־בענק. בנב (מין לאָמבאַרד?)

1972 " דאָ האָט זיך אויך געפֿונען די געטאבאַנק

170 און די 'אַנקויף=שטעלע', וווּ ייִדן האָבן

אייגנווילליק געקאָנט צושטעלן זייערע מאַנטלען, חפֿצים

פֿון אַ געוויסן ווערט". ראָזענפֿאַרב, 2, 141.

געטאבוך - דאָס/דער, ~ ביכער. רעגיסטער פֿון די

ייִדן אין געטאָ.

1972 " מען האָט געדאַרפֿט צעפֿליקן, אַז זיי זענען מער

171 ניט איינגעזאָם, מען האָט געדאַרפֿט פֿאַרשרייבן אין די

געטאביכער, דאָרט וווּ ס'ווערן פֿאַרשטראָכן נעמען".

דצוו, 3, 433.

געטאבענק - די, מצ. אָפּגעזונדערטע פּלעצער ספּעציעל

פֿאַר ייִדישע סטודענטן אין די פּוילישע אוניווערסיטעטן

אין דער תקופֿה ערבֿ דער צווייטער וועלט=מלחמה.

8-

1947 " |ס׳ווערט גערופֿן| אַ האַלבטאָגיקער פּראָטעסטשטרייק

קעגן אײַנפֿירן <u>געטאָבענק</u> אין די הויכשולן". 175

יזב ~~טשענסטאָכאוו~~ (8), ז׳ 140.

1951 " אין 1936, אַז מען האָט געמאַכט די <u>געטאָבענק</u>

אין וואַרשעווער אוניווערסיטעט, האָבן די קאַראַימער 88

באַלד זיך "אָפּגעטרייסלט", אַז זיי האָבן מיט די ייִדן

קיין שום שייכות ניט". מ. אוריאַל, ~~יזב ליטע, 1~~ (פלו 106), 207.

<u>געטאָ=גזירה</u> |=גזיירע| — <u>די, באַ.</u> דער באַפֿעל פֿון די

נאַציס אײַנצופֿירן געטאָס פֿאַר די ייִדן.

1970 " אין יולי 1941 איז געקומען דער צווייטער

עטאַפּ פֿון דער <u>געטאָ=גזירה</u>". יזב ~~סאנץ~~ (15), ז׳ 769. 179

געטאָ=געפֿאַנגענע – די, מצ. די פֿאַרשפּאַרטע ייִדן אין די געטאָס.

1970 " אין דרײַ טראַנספּאָרטן זענען די געטאָ=געפֿאַנגענע אָפּגעשיקט געוואָרן קיין בעלזשעץ". דצוו, ז' 790. 186

געטאָגראַד – דער, בא. (שפּ?) נאָמען פֿאַר די געטאָס אין וואַרשע, ווילנע א"א, וווּ די ייִדן האָבן געשטעלט אַ העלדישן ווידערשטאַנד די דײַטשן (אַלוזיע צו סטאַלינגראַד).

1944 " דאָס וואָס איז געשען אין אַפּריל=מײַ אין וואַרשע, די דאָזיקע ייִדיש=דײַטשע מלחמה אָדער – ווי מע האָט עס דאָ גערופֿן – דער קריג פֿון געטאָ אָדער געטאָגראַד מיטן דײַטשן רײַך, דאָס שטײַגט באמת איבער אַלע פֿאַרגלײַכן אין דער געשיכטע פֿון אונדזער פֿאָלק און אויך פֿון אַנדערע פֿעלקער". באַריכט פֿון צ"ק פֿון בונד אין פּוילן, פֿון 22סטן אַפּריל 1943, געדרוקט פֿער 4, מאַי 1944.

געטאָדראָטן – די, מצ. די שטעכלדראָטן מיט וועלכע ס'איז געווען אַרומגעצוימט די געטאָ.

1947 " |...| האָב איך מיר אַנטשלאָסן איבערצולויפֿן די געטאָדראָטן, הגם איך האָב געוווּסט, אַז 99 פּראָצענט 200
פֿון די שאַנסן זענען קעגן מיר". יזב ~~טשענסטאָכאָוו~~, ז' 212.

געטאָ=הכנסה |האַכנאָסע| – די, =ות |=עס|. די הכנסה פֿון דעם "יודענראַט".

10 - 4

1973 " די געטאָ=הכנסות זײַנען באַשטאַנען פֿון פֿאָלגנדיקע

פֿונקטן: אַ הכנסה=שטײַער פֿון פֿאַרדינסטן; |...| 203

אַ קאָפּשטײַער פֿון יעדן געטאָ=אײַנוווינער;

אַ הכנסה פֿון עפֿנטלעכע אונטערנעמונגען".

פֿון 139,

~~זב גראָדנע, ענציקל' גלות=לענדער, ב' 9, ז'~~ 686.

געטאָוואַך — די, =ן. דײַטשן אָדער זייערע מיטהעלפֿער

(פּאָליאַקן, ליטווינער, אוקראַינער) וואָס האָבן געהיט

די געטאָ, אויך די קאָמענדאַנטור זייערע.

1951 " די נאַכט פֿון 4טן אויפֿן 5טן נאָוועמבער,

4 אַ זייגער באַגינען, האָט פֿאָרסטער טעלעפֿאָנירט אין 204

געטאָוואַך, אַז זי זאָל זײַן אַלאַרעם=גרייט". פֿון 106,

~~זב ליטע, 1~~, 1805.

געטאָ=ווערקשטאַט — דער, =ן. קליינע פֿאַבריק אין

געטאָ, וווּ מע האָט אויסגעאַרבעט פֿאַרשיידענע זאַכן פֿאַר

די דײַטשן.

1951 " די געטאָ=איינווינער |זיינען| געווען באַשעפֿטיקט

208 אויך מיט גאַנץ שווערע אַרבעטן אין די אַזוי גערופֿענע

'גרויסע' געטאָ=ווערקשטאַטן". דצוו, 1, 1692.

געטאָ=טויער – דער/דאָס, =ן. דער באַוואַכטער אַרויסגאַנג

פֿון געטאָ.

1951 " דאָס דורכטראָגן אַ קינד דורכן געטאָ=טויער

212 |...| איז געווען פֿאַרבונדן מיט זייער גרויסע

שווערקייטן און סכּנות". דצוו, 1, 1703.

1974 " דאָס געטאָ=טויער מיט דער דייטשער וואַך

216 מוז זיין נאָר עטלעכע הונדערט טריט פֿון דאַנען,

די זשאַנדאַרן וועלן זי זען און שיסן". עלבערג, 2, 25.

געטאָ=טעאַטער – דער, =ן.

1951 " מען פֿלעגט אין געטאָ איינאָרדענען 'לעבעדיקע

217 נומערן' פֿון 'פֿאָלקס=געזונט" אין געטאָ=טעאַטער |...|".

.1654

געטאָ=כראָניק - די, =עס. פֿאַרצייכענונגען וועגן

די געשעענישן אין געטאָ (אין וואַרשע געפֿירט דורך

ע. רינגעלבלום, אין ווילנע - ה. קרוק).

1951 "|...| דאָרטן אַרבעט זײַן |ה. קרוקס| סעקרעטאַרין

|...|, ער דיקטירט איר זײַנע בריוו און זײַן 223

געטאָ=כראָניק". ~~זב ליטע, 1,~~ 1673.

געטאָ=לאַגער - דער, =ן. בנב.

1968 "|...| איז מאיר קאַסמאַן אומגעקומען מיט דער

גרופּע פֿון 370 ייִדן פֿונעם געטאָ=לאַגער". 224

א. זשעלאַזני, יזב ~~אטוואצק~~, ז' 1044.

1970 "אַ גרופּע |...| פלעגט אין דער פרי מיטנעמען זאַכן צום אויסטוישן ביי פּאַליאַקן און אין אָוונט ברענגען פאַר דעם גאַנצן געטאָ=לאַגער ברויט".

יזב פּאַנע, 15 ז' 792.

געטאָ=לשון |=לאָשן| - דאָס, באַ. באַזונדערע ווערטער און אויסדרוקן געניצטע אין די געטאָס, דער עיקר מיטן ציל די דייטשן זאָלן ניט פאַרשטיין.

1947 " |...| פאַר דעם קלענסטן חטא - האָט מען צווישן זיך געשמועסט אויף געטאָ=לשון -'קנאַלט' ער |דער קאָמענדאַנט לאַשינסקי|". יזב טשענסטאָכאָוו, 8 ז' 244.

געטאָ=מאַן=און=ווייב - "אַ פּאָרל, נאָך ניט אָפיציעל=רעליגיעז פאַרהייראַט, אָבער וועלכע דעקלאַרירן זיך אַלס מאַן און פרוי און האָפן עס צו בלייבן אויך נאָכן געטאָ, אויב זיי וועלן"איבערלעבן".

|מ. דוואָזשעצקי, קאַמף פאַרן געזונט אין ווילנער געטאָ, ז' 10|.

גאַטעמוזיי - דער, =ען.

1951 " דעם גרויסן לײדיקן זאַל |...| האָט קרוק טאַקע פֿאַרוואַנדלט אין אַ געטאָ=מוזיי און לייענזאַל". 235

ד. אַבראַמאָוויטש, ~~זב ליטע, 1~~, 1675. פֿאָר 106

געטאָ=מויער - דער, =ן. דער צוים אַרום געטאָ, אָפֿט מאָל ממש אַ געמויערטע וואַנט.

1968 " מיט דעם האַנדל האָבן זיך מערסטן טייל באַשעפֿטיקט קינדער, 10 - 12=יעריקע, זיי האָבן געפֿירט עטלעכע קילאָ פֿלייש קיין וואַרשע, זיך אַריינגעגנבֿעט דורך לעכער פֿון די געטאָ=מויערן |...| און מפֿרנס געווען גאַנצע פֿאַמיליעס". 237

ב. אָרענשטיין, יזב ~~אָטוואָצק~~, ז' 2, 824.

גע֞טאָ=פּאָספּאַטין — די, מצ. דאָס זעלבע ווי ...

1959 „דורך פֿאַרברענען ביינער פֿון פֿערדיש פֿלייש און צערייבן זיי אין ספּעציעלע שטייסלען האָט זיך אָנגעהויבן אַ פּראָדוקציע פֿון קאַלציום און פֿאָספֿאָר, וואָס פֿלעגט געגעבן ווערן פֿאַר קינדער אין ריינער פֿאָרעם אָדער געמישט צוזאַמען מיט אַ פּודער פֿון וויטאַמין ב. מוטערס און קינדער האָבן עס אַ נאָמען געגעבן **געטאָ=פּאָספּאַטין**". מ. דוואָזשעצקי, ציט נ. בלומענטאַל, פֿון פֿאַס XIX - 1. 243

געטאָ=פּאַליציאַנט — דער, =ן. אַ מיטגליד פֿון דער ייִדישער פּאָליציי אין געטאָ.

1970 „עס זענען אָפּגעפֿאָטאָגראַפֿירט געוואָרן ייִדישע **געטאָ=פּאַליציאַנטן**, צווישן די נידעריקסטע פֿאַררעטער". 278
יזכּ 115 ז' 665.

1972 " נעבן דעם צוים, אינעוווייניק, האָט זיך

אַרומגעדרייט אַ ייִנגעלע מיט אַ קורץ שטעקעלע – 277

אַ "געטאָ=פּאַליציאַנט" ~~קינדער אין געטאָ האָבן זיך~~ [דעם געווען וועגן דינצמאַן שפּיל]

~~געשפּילט~~." בריקס, 2, 116.

געטאָ=פּאַליצײַ – די, באַ. אינעווייניקסט אָרדענונג=

דינסט, וואָס איז געווען אין געטאָ.

1948 " דער מאַרקוס יעקבֿ פֿון די פֿאַבריקאַנטן,//

דער עלטסטער פֿון דער געטאָ=פּאַליצײַ". 288

סעגאַלאָוויטש, 12, 43.

1968 " די קראַנקע לאַגעריסטן זײַנען געטויטשט געוואָרן

אויף אַנדערע, וואָס זײַנען געכאַפּט געוואָרן דורך 279

דער געטאָ=פּאַליצײַ". ב. אַרענשטיין, יזב ~~אַשוויצ~~, 2

ז' 820.

געטאָפּאַסט - די, בא.

1972 " דאָ איז אויך געווען די געטאָפּאַסט, און איך
285 ראַג - די גרויסע אַפּטייק". ראָזענפֿארב, 2, 141.

1974 " אַז זיי האָבן געמאַכט אַ רעוויזיע ביי שולצן,
האָבן זיי זיכער געזוכט אין דער געטאָ=פֿאַסט".
עלבערג, 2, 27.

געטאָ=פֿאָרשטייער - דער, מצ דז. "אָפּיציעלער נאָמען
פֿון עלטסטן פֿון ווילנער געטאָ". מ. צוואַזשעצקי,
ציט בלומענטאַל, ~~יידיש~~ XIX - 1, 1959.

געטאָצוים - די שטעכיקע דראָטן מיט וועלכע ס'איז
געווען אַרומגעצוימט די געטאָ.

1947 " פֿאַרן ליקווידירן די קליינע געטאָ זיינען מיר
297 אָפּ צוגעגאַנגען צו די שטעכיקע דראָטן פֿון געטאָצוים
|...|". יזב ~~שטענסטאַכאָוו~~, ז' 232.

1951 " די פּאָסטנס, וואָס זײַנען געשטאַנען אַרום געטאָצוים, פּלעגן שטרענג אַכטונג געבן און אויך שיסן, בעת זיי פּלעגן באַמערקן, אַז די געטאָ=אײַנוווינער |...| ברעכן אָפּ די פּאַרקאַנעס". ל. גאַרפֿונקל,
פֿער 601, ~~דב ליטע, 1,~~ 1693.

געטאָ=קאָמיסאַר - דער, =ן. דער דײַטשער אָפֿיציר, וואָס איז געווען דער ממונה מצד דער געסטאַפּאָ איבער דעם געטאָ.

1966 " דער געטאָ=קאָמיסאַר האָט געוואָרנט, אַז אויב ייִדן וועלן לויפֿן אין וואַלד אַרײַן, וועלן זיי |די דײַטשן| אומברענגען דעם גאַנצן געטאָ". ח. קראַוועץ,
~~יזב שטשוטשין,~~ 22, ז' 265.

<u>געטאָ=קעמפֿער</u> – <u>דער, =ס/מצ דז.</u> ייִדן פֿון געטאָ, אַנטיילנעמער פֿון באַוואָפֿנטן קאַמף קעגן די דײַטשן.

1962 " מיר |די פּאַרטיזאַנען| קענען דירעקט ניט העלפֿן, נאָר מיר דאַרפֿן |...| אויסדריקן אונדזער סאָלידאַריטעט 323
מיט די <u>געטאָ=קעמפֿער</u> אין וואַרשע און נעמען נקמה".
<u>מ. גילדענמאַן, יזב ~~דורכאהיל~~, 6, ז' 225.</u>

1963 " דער <u>געטאָ=קעמפֿער</u> האָט באַשלאָסן ראַדיקאַל צו רעטושירן דאָס דאָזיקע בילד פֿון דעם ייִדן ווי אַ בעל=פּחדן". <u>ש. מאַרגאָשעס, ~~צ' שמז~~, V/4.</u>

<u>געטאָ=קראַנקייט</u> – <u>די, =ן.</u> 1. איינע פֿון די כאַראַקטע-ריסטישע קראַנקייטן אין געטאָ, ווי אַ רעזולטאַט פֿון ניט=דערנערונג, למשל אַנעמיע, טשיראַקעס <u>א"א.</u>

2. "אַפּטע געדערעם=אינפֿעקציע, באַזונדער בײַ פֿריש געקומענע אין געטאָ, מיט שווערער דיזענטעריע. בײַ אַלגעמיינער שוואַכקייט און אין שטאַרקערע פֿאַלן פֿלעגט זיך עס ענדיקן מיט טויט". <u>|לאַדזשער לעקסיקאָן, פֿער 90, XIX, 26|.</u>

<u>געטאָראַט</u> – <u>דער, =ן.</u> <u>דזוו יודנראַט</u> |??|.

1951 " דער גענ=סעקרעטאַר פֿון <u>געטאָראַט</u> |...| האָט אַרײַנגענומען איוואַנאַוסקאַסן אין אַ שטוב, 327
אים געגעבן אַ גוטן שנאַפּס מיט גאָלדענע צענערלעך און זייגערלעך און אַרײַנגעשטעלט אין דער ליסטע בײַ די נעמען צלמלעך". <u>א. ירושלמי, ~~זב ליטע~~, 1, 1777.</u>

געטאָ=שמוגל - דער, בא. דאָס אַרײַנברענגען פּראָדוקטן אין געטאָ אַרײַן אָן רשות פֿון די דײַטשן.

1974 "צוזאַמען מיט דער געפֿאַר זײַנען אויך געוואַקסן די פּרײַזן, אפֿילו אין געטאָ=שמוגל זענען די פֿאַרדינסטן נישט געווען אַזוי גרויס". עלבערג, 2, 215. 337

געטאָ=שפּיטאָל - דער, =ן.

1951 "קינדערלעך ווערן אונטערגעוואָרפֿן אויף דער גאַס לעבן געטאָ=שפּיטאָל |...|". ו. שולמאַן. פֿער 108 338

~~זב ליטע, 1~~, 1652.

פֿאַרוואָס הייסט עס געטאָ? ווײַל מע בעט רחמים: געט! |דיאַל: גיט|, און מען ענטפֿערט: ע!|כ'האַלט נישט דערפֿון| צ׳ט נ. בלומענטאַל, ~~דש׳ ייִשפֿ~~ XIX - T, 1959. פֿער 90

17 **פֿאר וואס הייסט עס געטא? ווייל מע בעט רחמים:געט!**

|דיאל:גיט|, **און מען ענטפֿערט: ע!** |כ'האלט נישט דערפֿון| -

ציט נ. בלומענטאל, זש' יישפּ XIX - !,, 1959.

געטא=אינזשיניער - שפּאטנאמען פֿאר פֿערזאנען וואס מען
האט אין לאדזשער געטא זיי געגעבן דעם טיטל אינזשיניער,
הגם זיי זיינען דערצו ניט געווען באַרעכטיקט".

|בלומענטאל, זש' יישפּ, XIX - 1, 1959|.

געטאגראד - ווען דעם אויפֿשטאנד אין געטא ווארשע.

1944 " דאס וואס איז געשען אין אַפּריל=מאי היי=יאר
אין ווארשע |...| דער קריג פֿון געטא אדער געטאגראד
מיטן דייטשן רייך, דאס שטייגט איבער אַלע פֿאַרגלייכן
אין דער געשיכטע |...|". באַריכט פֿון צ"ק פֿון בונד אין
פוילן פֿון 22סטן אַפּריל 1943, זש' אונזער צייט, נ"י, מאי 1944,

ג ע ט אָ ג ט - פֿאר פון טאָגן.

ג׳עטאַדיק – אדי/אדוו. (שנש) וואָס איז (ווי) פֿון געטאָ.

1942. " אין איינעם האָבן מיר געוועבט דעם אויפֿשטאַנד

198 פֿון די טענער,// אין איינעם אָפּט געפֿאַלן אונטער

געטאַדיקע האַרבן". סוצקעווער, 3, 264.

1956 " די ברוסט – אין געטאַדיקן ציר, דאָס האַרץ –

197 אין קלעמענדיקן פֿיבער". מאַרקיש, 10, 294.

1972 " ווי שטאַרק איז אונדזער ליבע? וואָלט זי

195 אויסגעהאַלטן די געטאַדיק וואָכעדיקע, שטוביקע

אויסגעטועונקייט?". ראָזענפֿאַרב, 2, 129.

ג ע ט א ו ו ל — דאס, בא. | ש, אהור | . בנב.

רעד: אויור האט עס געמאכט פֿאַר *paneling*, מיינט עס אַ צונויפֿשטעל פֿון טאָוולען? אָדער אַ פֿאַנעל (פֿון ברעטער, דיקט) אויף אַ וואַנט?

?נ? ג ע ט אַ ט ע ט - אַדי. (שנש) בנב.

1925 " ניט קיין געטאַטעטער, // ניט קיין געמאַמעטער,

// היימען געווען און פֿאַרלאָזן". פּעפּער, 1א, 178.

רעד: לויטן קאָנטעקסט פֿון בלויז די פּאָר שורות קאָן

זײַן דער טײַטש: א) אָן אַ טאַטן, אָן אַ מאַמען.

ב) ניט געבאַלעוועט דורך טאַטע=מאַמע

אָבער קען זײַן אויך עפּעס אַנדערש - אַ קשיה אויף

פּאָעטן...

געט –

ג ע ט אָ י ז י ר ן – <u>טרוו</u>. <u>(שנש)</u> פֿאַרשפּאַרן אין געטאָס,
צווינגען צו לעבן(ווי) אין געטאָ.

1947 " פֿאַרן רוב שטעט אין צענטראַל=מערב=דרום און
מיזרח=אייראָפּע, ווו די צאָל יידן איז קנאַפּער, קען 222
מען יידן ניט <u>געטאָיזירן</u>". <u>מ. ווייַנרייך, 5, 117</u>.

ג ע ט אָ ל ע – (שגל) מיידלשער נאָמען.

1952 " דער ניט=געווינטלעכער נאָמען שטאַמט פֿון דעם

וואָס אין קאָוונער געטאָ האָט מען די ערשטע צײַט פֿיל 227

ניי געבאָרענע מיידלעך אַ נאָמען געגעבן געטאָלע,

מיט דער כוונה צו פֿאַראייביקן דעם אָנדענק פֿון דער

יידישער געטאָ.|...| אָן ערך פֿופֿציק מיידלעל האָבן

געטראָגן דעם דאָזיקן מערקווערדיקן נאָמען, אָבער

קיין איינע פֿון זיי איז ניט געבליבן בײַם לעבן".

י. גאַר, 1, 13.

28 - גמ

ג ע ט אָ ל ק ע ו ו ע ט – פֿאַר פֿון טאָלקעווען.

29 – גע

ג ע ט אָ ן / ג ע ט ו ן – פֿאַר פֿון טאָן/טון.

ג ע ט אַ נ ץ - דאָס/דער, באַ. דאָס דויערדיקע טאַנצן

אָדער דאָס טאַנצן פֿון פֿיל מענטשן.

1929 " און אויף יעדן שריט אַן אַנדער געטאַנץ".

265 מ. ראַוויטש, 3, 8.

1949 " |...| צווישן דעם שוועבנדיקן געטאַנץ פֿון

260 האַלב נאַקעטע פֿרויען". י.י. טרונק, 6, 186.

1972 " אויך איר קלוגער דרימל איז געוועזן אויסגעפּילט

262 מיט אַ געטאַנץ פֿון טראַכטענישן |...|". ה. ראָזענפֿאַרב, 2, 508.

|| געטאַנצעריי - דאָס, ען. דזוו דפֿוו.

1946 " פֿון הינטער די ווענט האָבן זיך געהערט די

271 געשרייען און די געטאַנצערייען". י.י. טרונק, 4, 200.

ג ע ט אַ נ צ ט – פֿאַר פֿון טאַנצן.

ג ע ט אָ ס ט - פאר פון טאסן (קארטן).

?ג? ג ע ט אָ ס ע ו ר ע ט [I] - אדי/אדוו. פּול אַנגעפּאַקט.

1956 " געשטאַנען זײַנען וואַכלײַט בײַ דער טיר,//

273 אַדורכגעגרילצט האָבן פֿאַרבײַ געטאָסעווועטע פֿורן".

מאַרקיש, 10, 140.

34 — גע

ג ע ט אָ ס ע ו ו ע ט – פֿאַר פֿון טאָסעווען (קאָרטן).

ג ע ט א ס ק ע ט - פאר פון טאסקען.

ג ע ט אָ פּ - דאָס, בא. פּאַקאָר, טעקסטור |אוויר|.

|| געטאַפּערײַ - דאָס, =ען. דאָס דויערנדיקע אָדער פֿילמאָליקע טאַפּן.

ג ע ט א פ ט - פאר פון טאפן.

ג ע ט אָ פ ט ש ע ט – פאר פון טאפטשען.

?נ? ג ע ט אָ פּ ל ט – 1. פֿאַר פֿון טאָפּלען.

?נ? 2. אַדי/אַדוו. טאָפּל, צוויי מאָל אַזוי פֿיל, געבפּלט אויף צוויי.

247 1868 " ציצית איינמאַכן געטאָפּלט". אַנ, דער אַקציזניק.

1948 " דער בנין פֿון אַרומלויפֿן און זיך נאָכפֿרעגן

קאַנק וועט זיין גרעסער און די בושה פֿאַר לייטן געטאָפּלט". נסתר, 6, 142.

1955 " זיי גייען, זיי ווייסן צו וועמען,// זיי

250 טראָגן געטאָפּלט די פֿרייד |...|". לייוויק, 11, ליד "נאָך ווייט צום לעצטן שטערן"|.

// געטאָפּלטער פֿויער – פּאָזיציע אין שאַכשפּיל (דערקלערונג זען אין ציטאַטע).

1878 " געטאַפּלטער פּויער הייסט דער דאַזיקער, וועלכער
שטייט אין דער שורה וואָס פּאַרנט אָדער אונטער |הינטער| 292
אים געפֿינט זיך נאָך אַ פּויער". איבז |ווער?|
טעארעטישי אונד פּראַקטישי לעהרן צום שאכשפּיל, ז' 15.

געטאַפּלטער שאַך - דזוו דפּוו.

1878 " געטאַפּלטער שאַך איז, ווען צוויי שטיינער צו
גלייך באַגעגענען דעם מלך". דצוו, ז' 17. 293

ם גיטאפּלט.

|?1685| " איז דען איינר איין ארמר מאן אונ'
איז איין רשע דער ביי דער איז איין גיטאפּלטר 248
נר |נאַר| דער זיין חלק דיזן עולם ניט האט אונ'
ביגערט אך עולם הבא ניט צו האבן". דרך הישר לעולם
הבא, דף נו - ד.

20

ג ע ט אָ ק ט - 1. פֿאַר פֿון טאַקן.

2. אַדי/אַדוו. (פֿיג) שיין געפֿורעמט, ווי אויסגעשניצט.

% אַ געטאַקט נעזל.

... " דאָס פֿיַין געריַיטלטע פּנים, מיטן אַלאַבאַסטער

312 וויַיסן, לאַנג געטאַקטן האַלדז, רירט זיך הנעוודיק

|...|". פּרץ, דערצ' משופּע ... , ז' 336.

1930 - 1926 " ביילע |...| איז ראַשיק דורך דעם זאַל,

א/317 אַרויסרופֿנדיק מיט אירע געטאַקטע פֿיסלעך אַ פֿאַרבאַרגענעם

רייץ". אפּאַטאַשו, 5, 61.

1949 " דער קאָמאַנדיר האָט באַוויזן אַ פֿול מויל מיט

311 געטאַקטע ציין". י.י. זינגער, 9, 38.

/7 געטאַקטער ליגן - אַ ליגן געזאָגט אין אַ שיינער

עלעגאַנטער פֿאָרעם.

ג ע ט אַ ק ר אַ ט י ע – די. באַ. (שנש? שגל?)

די פּריווילעגירטע גרופּע יידן, וואָס האָט געהערשט אין געטאָ.

1972 " דער פּרעזעס רומקאָווסקי טוט גאָרניט צו לינדערן אונדזער נויט! ער מיט זיין קליקע, די 'ביוראָטניקעס' 326
און אַנדערע שישקעס, פּאַראַזיטן פֿון דער געטאָקראַטיע, האָבן פֿון אַלעם גוטן!". ח. ראָזענפֿאַרב, 2, 196.

ג ע ט אָ ר אַ ב אַ נ י ע ט - פֿאַר פון טאַראַבאַניען.

ג ע ט א ר ג ע וו ע ט – פאר פון טארגעוועןֿ.

ג ע ט א ר ט - פאר פון טארן.

ג ע ט א ר ע ו ו ע ט - פאר פון טארעווען.

ג ע ט אָ ר ע ט – פאר פון טאָרען.

ג ע ט א ר ע ר א מ ט — פאר פון טארעראמען.

ג ע ט אַ ר ק ע ט – פֿאַר פֿון טאָרקען.

50 -

ג ע ט אָ ש — אַדי. (שנש) וואָס איז פֿון געטאָ.

% געטאָשע ייִדן, געטאָשער מויער.

"פֿאַרווישט אַלע צייכנס פֿון געטאָשן ייִד". 1968

באַריישע, 5. 28.

334

ג ע ט אַ ש ט - פּאר פון טאַשן (קאַרטן).

געטאָ - דאָס, בא. (שבש) דאָס כּסדרדיקע טאָן, דאָס פֿאָרען זיך.

1946 " |...| די נשמה פֿון דעם פּסחדיקן געטו".

י.י. טרונק, 5. 341

|| געטוערײַ - דאָס, בא. (איר) דזוו דפֿוו.

% פֿון זײַן געטוערײַ און פֿאַרעניש וועט גאָר ניט אַרויסקומען.

1970 " |...| האָט ממש קיינער ניט געאַנט פֿון דער גאַנצער געטוערײַ מיטן געהילך=הובלערײַ און זעגענישן". ד. ראַבסקי, ~~יש' אידישער קעמפער,~~ פֿאָר 9, 394

פּסח=נומער, ז' 15.

ג ע ט ר ב ל ט |געטויוולט| - <u>פֿאר פֿון</u> <u>טובלען</u>.

53/1 33

גע -

(?ב?) געטרטשעט - אדי. פּעט, געשטאָפּט (וועגן עופות, בהמות) |בערעזניאַק|. P: tuq Tuczyé.

ג ע ט ו י ג ט – פֿאַר פֿון טויגן.

ג ע ט ר י ט ש ע ט - פאר פון טויטשען.

געטויטשעניש – <u>דאָס, =ן</u>. 1. דאָס טויטשען (זיך), שטופּן (זיך).

2. געשלעג.

<u>רעד:</u> דער צווייטער טײַטש איז דאָ אויף אַ קאַרטל מיט אַ פֿאַררוף אויף ליפּשיץ 2, אָבער דאָרט ניט געפֿונען דאָס וואָרט "געטויטשעניש" ניט בײַם רוסישן драка (=געשלעג), ניט ביי толкучка (שטופּעניש), ניט ערגעץ אַנדערש. טויטשען (זיך) <u>יאָ געהערט</u> אין אונדזערע קאַנטן (וואָליק).

געט – [redacted]

ג ע ט ו י ך – דאס, בא. (שנש) דאַס טויכן (זיך).

1956 " |...| זיינען דעם הימל און דער זון געוועזן

געגאַרטער,// ווי שפּיצן בערג – די וואַלקנס אין 352

געטויכן". מאַרקיש, 10, 378.

58 – גע

ג ע ט ו י פ ט – פֿאַר פֿון טויפֿן.

58/ג

געטויפֿטע מילך – די, בא. (שגל) די געשמוגלטע מילך, וואָס
מע פֿלעגט אויף דער אַרישער זייט אַריינגיסן אין
רערן, דורכגעשניטענע דורך די מויערן פֿון געטאָ
ווילנע, אין דער מילך איז געווען מער וואַסער ווי
מילך, און דערפֿון דער נאָמען פֿער 27, XIX.

59 - גע

ג ע ט ו ר י ש - דאָס, בא. 1. דאָס טוישן (זיך), בייַטן (זיך).

2. געמיש.

1972 " דאס הויז איז געשטאַנען אין אַ געטוריש פֿון ריחות פֿון פֿיש, איַינגעקאַכט פֿלייש |...|".

צאַנין, 3, 92.

362

ג ע ט ר י ש ט ! – פֿאַר פֿון טוישן.

61 - גע

?נ? געטרישט – אדי/אדוו. (דטשמ, נא)
אנטוישט |סטוטש 537|.

62 -

ג ע ט ר ו ל י ע ט – פאר פון טוליען.

2

ג ע ט ו מ ל - דאס/דער, בא. דאס דויערנדיקע

טומלען, אַ טומל פֿון אַ סך מענטשן. % אין מאַרק איז

אַ גרויסער רעש, אַ געטומל פֿון הונדערטער מענטשן.

1875 " זיי דערהייבן זיך גאַנץ הויך ביז צום הימל,

// זיי זינקען אין אָפּגרונט מיט אַ געטומל 374

|טעקסט: געטימל|". מענדעלע, 19, 51.

1910 " |...| האָט זיך געטראָגן אַ געטומל פֿון פֿיל
שרײַיענד|יק|ע שטימען און אַ הילכיקער ציניישער 379
געלעכטער". י. גאָרדין, 4, 151.

1929 " אַ מענטש טאָר ניט מאַכן אַזוי פֿיל געטומל
אַרום זיך". הירשביין, 3, 113. 378

1946 " דורך דער טיר האָט זי געהערט דעם ווילדן
געטומל פֿון די זדונסקאָ=וואָליער און דאָס געשריי 378
פֿון די פֿרעמדע". י.י. טרונק, 4, 187.

□ גטימל.

1767 " שאה א. חורבן ותחיה. ווישט. שטארם וויבד. 439
גטימל". ס' דברי יושר.

65 – גט

ג ע ט ו מ ל ט – <u>פֿאר פֿון</u> <u>טומלען</u>.

ג ע ט ו ן - פֿאַר פֿון טון.

67 - גז

ג ע ט ו נ ק ל ט - פֿאַר פֿון טונקלען.

68 – גע

ג ע ט ו נ ק ע ן – פֿאַר פּון טונקען.

69 – ...

ג ע ט ו נ ק ע ר ײַ – דאָס. באָ. דאָס טונקען אַ סך

מאָל, פֿון אַ סך מענטשן.

1891 " צירעלע האָט דערלאַנגט אַ באָד | דאָ: אַ גרויסע פּלי |

פּוציע, עס איז געוואָרן אויף איין מינוט אַ געטונקערײַ 389

| ...|". גאָרענשטיין, 2, 40.

69/1 —   50

ג ע ט ו ע כ ץ – דאָס, בא. (טייל מאָל איראָניש)

דאָס טאָן, דאָס אַרבעטן, באַשעפֿטיקונג.

1948 " יעדער טוט אַ טועכץ,// מייַן געטועכץ – רועכץ".   390

לוצקי, 3, 252.

1928 " פֿאַר זיי איז דאָס קודם=כּל געוועזן אַ שטיקל

גע<u>טועכץ</u>, אָן איבעררייס אין דעם מאָנאָטאָנעם   392

פֿאַבריק=לעבן". הא<u>ראַנ</u>טשיק, 1, 41.

ג ע ט ו ע ן — אדי. וואס איז (געוואָרן) געטאָן,
וואָס איז שוין געשען. % געטועניש מעשים.
געטועניש אַרבעט. %ער האָט הרטה אויף דעם געטועניש
פּעלער.

... "פון דער געטוענער זאַך בלײַבט דיר אַן אָפּזאָץ
אין דער נשמה". פּרץ, 13, 59.

א/393

ג ע ט ו פּ - דאָס/דער, בא. דאָס דויערנדיקע טופּען, דאָס טופּען פֿון אַ סך (מענטשן, פֿערד).

% ס'הערט זיך א געטופּ פֿון טויזנטער סאָלדאַטישע טריט.

אַ געטופּ פֿון פֿערדישע קאָפּיטעס.

1935 " די ערד האָט זיך געוויגט, געהויבן און געוועקט,

// |...| געבראָכן פֿון געטופּ האָט זיך דער וועג" 398

מאַרקיש, 6א, 79.

1966 " די לעצטע זייַנען אָפּ - ס'האָט זייער טראָט

פֿאַרשלונגען// דאָס אייביקע געטופּ פֿון פֿיס, וואָס 396

לעבן הייסט". האַלקין, 4, 91.

געטופּע - דאס, בא. דזוו געטופּ.

1962 " פֿריילעך - לוסטיקער! עס דונערט א געטופּע,

// און מען שרייט ווי אויף א דאַרפישער הוליאַנקע". 401

גראַדע, 5, 20.

געטופּעניש - דאס, בא. דזוו דפּוו.

געטופּעריי - דאס, בא. דזוו דפּוו.

[1904- 1914.] "קומט מען נענטער, הערט מען |פֿון קרעטשמע|

115, X... פּרץ, א געטופּעריי, מען זינגט, מען טאַנצט". פּרץ. 402

„די תאווה צו קליפּות" 3טע

רעד: מע דאַרף א זוך טאָן אין פּרצעס "פֿאַלקסטימלעכע",

פֿון וואַנען איז די ציטאַטע?

73 –

ג ע ט ו פ ע ט – פאר פון טופען.

74 — גש

געסוק — דאס/דער, בא. בנב.

1933 " די רײַטער האָבן מיט אַ פֿריילעכן געטוק

לײַכט די פֿאַרקנדלעך גענומען". גאָדינער, 2, 31. 405

רעד: ניט קלאָר: רײַטערס קאָנען "נעמען" ד"ה איבער־
שפּרינגען מיט אַ שפּרונג, מיט אַן אויפֿהייב, אָבער
ניט מיט "טוקן זיך".
זוכן דעם טעקסט, אפֿשר אַ טעות? אפֿשר "געהויק",
פֿון הוקען, שרײַען?

ג ע ט ו ק ט   – <u>פֿאר פון</u> <u>טוקן</u>.

ג ע ט ו ר ע ט - פאר פון טורען |הארקאווי|.

77 - געט

געט - .21

ג ע ט ו ר ע ם - דער, =ס. (שנש) אַ סך טורעמס צוזאַמען.

1953 " ווי דער געטורעם פֿון מעטשעט אין הימלישער
אויסגעשטערנטקייט, האָט געלויכטן דײַן שלאַנקייט אין 406
מאַנטל פֿון נאַכט". פֿרידמאַן, 1, 122.

ג ע ט ו ר ע מ ט – 1. פֿאַר פֿון טורמען (זיך).

2. אדי/אדוו. ווי אַ טורעם.

1911 " אַט זעט מען די כוואַליעס, ווי פֿעלדזן געטורעמט".

408 באַוושאַווער, 3, 28.

1926 " יונגע ברונעטקעס, די פֿלעכטן געטורעמט

407 אַרויף, האָבן זיך געשאַרט צווישן די טישלעך".

אַפּאַטאַשו, 23,3.

ג ע ט ו ר ק ע ט - פֿאר פון טורקען.

80 –

ג ע ט י אָ כ ק ע ט – פאר פון טיאָכקען.

ג ע ט י י ט – פֿאר פֿון טייטן.

ג ע ט ײַ ט - פֿאַר פֿון טייטן.

83 – פּ

ג ע ט ײַ ט ל ט – פֿאַר פֿון טײַטלען.

ג ע ט יי ט ש ט – פאר פון טייטשן.

ג ע ט יי ל ט - 1. פֿאַר פֿון טייַלן.

2. די געטיילטע (סובסטאַנטיווירונג) - די צאָל וואָס מע טיילט. % בײַ 10:5 איז 10 די געטיילטע, 5 דער טיילער.

ג ע ט יי ע ט – פאַר פון טייען.

ג ע ט י י ש ט – פֿאר פֿון טייַשן |הארקאװױ|.

88 – גן

ם |געטיג| ג ט י א ך – |דאָס?|.טוך, ציִיג, שטאָף.

1711 " נייאה סחורה די האט קיין מאס אונ' קיין צאל 434

// פון אלר לייא גוטי גטיאך אונ' קארטונן פון בוים

וואל". איין ניא קלאג ליד פון דער גרושי שריפה|...|.

89 -

געט - [redacted].

ג ע ט י כ ע - די, =ס. דזוו געטין.

1949 " |...| זיי עפּענען זיך אויף ווי די אַלטע

טעמפּלען פֿון די געטיכעס". י.י. טרונק, 7, 254. 437

רעד: איז דאָס אַ פֿאָלקסטימלעכע פֿאָרמע אָדער טרונקס
אַן אייגן וואָרט: אַלע פֿיר קאַרטלען – ציטאַטן
זײַנען זײַנע.

---

90 – גט

70

ג ע ט י ן – די, =סן = ען. 1. פּאגאנישע

גאָטהייט פון וויבלעכן מין. % ווענוס איז געווען

די געטין פון ליבע, ביי די רוימער.

1909 ", הייליקע געטין פון ליכט! ביי דיר אין די

443 הענט איז דער סצעפּטער פון מענטשלעכן פרידן און

גליק". עדעלשטאַט, 4, 367.

1926 " דער בראַמאַן אין אינדיע באַקומט זיין מאַכט

445 איבער די 'בייזע כוחות', אפילו איבער דער געטין

אינדרא, דורך הונגערן און זיך פּייניקן". פּלוי 151,

דש' פגעז, נ' 17.

1937 " און איך טראָג דיך אויף די אָרעמס איבער זומפּן

448 ווי אַ קרבן// פאַר אַ געטין אין אַ טעמפּל |...|".

סוצקעווער, 3, 89.

2. עמעץ אָדער עפּעס, וואָס ווערט פאַרגעטערט, ווערט

געהאַלטן פאַר הייליק, דערהויבן.

1911 " רויט מיט מענטשנבלוט באַזיגלט // זײַנען
אײַערע הענט די ווייכע,// ניט באַרירט מיט זיי די 444
הימלען// פֿון דער <u>געטיך</u> קונסט, די הויכע".
<u>באַוושאַווער, 3, 63.</u>

געט — 23.

1945 " ער האָט איר |זי| אַרויסגעפֿײַניקט איך זײַן
חלום, איז זי דאָך זײַן בלינדע <u>געטין</u> |...|". א/448
<u>גראַדע, 1, 188.</u>

92 –

ג ע ט י נ ק ע ו ו ע ט – פאר פון טינקעווען.

93 – גע

ג ע ט י פ ל ט – אדי. בנב.

1931 " דער פארמער |...| שוויצט, ווישט זיך מיט

א בלא געטיפלטער פאטשיילע דעם שטערן". נאדיר,237,5.

רעד: אפשר מיינט עס 'געפינטלט'? דא נאר אייך
ציטאט אויף דעם ווארט.

ג ע ט י צ ט - פֿאַר פֿון טיצן |האַרקאַווי|.

3

ג ע ט י ר – דאָס, בא. (דטשמ?) כלל פֿון חיות,

פֿאַרשיידענע בעלי=חיים.

1949 " לייבן, הערשעלעך, ציגעלעך און טײַבעלעך –

פֿון דעם גאַנצן ווילדן געטיר, וואָס די פֿאַנטאַזיע 458

פֿון פֿרומע ייִדישע אַנאָנימען האָבן געלאָזט פּאַשען

זיך אויף די געמעלעכצער". י.י. טרונק, 7.

ג ע ט י ר ל – <u>דאָס, =ער.</u> (<u>עלט, לאָקל, סאַנץ</u>)

"קוואַרטירל, אַ מאָס פֿון אַ פֿערטל קוואַרט, ספּעציעל

פֿאַר משקאות: אַ געטירל אַקעוויט". |<u>ר. מאהלער</u>,

פּור 90,

<u>~~יידש' שפּ~~ IV – 3 – 1944,6, ז' 67</u>|.

460

97 –

ג ע ט י ש ע ט – פֿאַר פֿון טישען.

געט – [redacted]

ג ע ט ל אָ ק – דאָס/דער, באַ. (רעג, פּוילן)

אַ שטופּעניש, אַ געדרענג, אַן ענגשאַפֿט. % אין טראַמוואַי

איז אַזאַ געטלאַק, אַז מע קאָן נישט אַרײַנקומען.

99 –

ג ע ט ל ־ ע – __דאָס, בא.__ __(שנש)__ דאָס טליִען.

1970 " אין אָוונטיקער שתיקה – // דאָס __געטליִע__ //

פֿון דער שקיעה". __אהרן צייטלין, 7, 519.__ 472

ג ע ט ל יִ ע ט – פֿאַר פֿון טליִען.

101

ג ע ט ל ע ך – אדי/אדוו. 1. פון גאט, וואס שטאמט (קומט) פון גאט, געהער צו גאט. % געטלעכע רייד. געטלעכע השגחה. געטלעכע כוונה. געטלעכע רייד. געטלעכער גייסט. געטלעכער פונק. א געטלעך ליכט שיינט איבער אים. דער פרומער גלייבט, אז דאס לעבן איז א געטלעכע מתנה.

1805 " דר מענש האט קראפט אונ מאכט פון זיין נידריגין
שטאנד אין דיא הימלישי הויך צו ערגרייכין דש איז 488
דיא געטליכי חכמות". איבז פאוויר, בחינות עולם,
דף ד – ו.

1909 " עס איז אויפגעשטאנען דער היינטיקער יונגער
'קלוגער' דור. |...| זיי דארפן נייע געטלעכע 529
ערשיינונגען, א נייעם בארג סיני, נייע אותיות=
ומופתים, און דאן ערשט וועלן זיי גלייבן, אז
ס'איז דא א גאט אויף דער וועלט". ש. הײלפּערן, 20,1.

1934 " דאס זענען געווען איינפאכע מענטשן. "פון
גרויסע געטלעכע וועגן האבן זיי ניט געוווּסט". 493

1954 " אין יאַפּאַן דאַרף יעדער וויסן, אַז דער מיקאַדאָ
איז פֿון געטלעכן אָפּשטאַם". גרינבערג, 3, 225.

2. הייליק, דערהויבן. % געטלעכע חשיבות. % ער איז
אַ צדיק, אַ געטלעכער מאַן. געטלעכע געפֿילן.

1888 " |...| קלינגען מיר אין די אויערן יענע
געטלעכע קרעפּטיקע ווערטער אין תהילים ותגעש
ותרעש הארץ". מענדעלע, 2, קאַנק 556710.

1907 " עס רײַסט זיך אַרויס פֿון מײַן אָנגעפּילטער
קאנק ברוסט |...| אַ געזאַנג אָן ווערטער, |...| אַ מין
שיר=השירים, אַ געטלעכע התפּעלות, אַ הימלישע
באַגײַסטערונג |...|". שלום=עליכם, 8א, 10.

1935 " עס האָט שוין געגרייכט די צײַט, ער זאָל
נתגלה ווערן...דען ער איז אַ געטלעכער מאַן ובעל
גילוי=אליהו". באַשעוויס, 1, 127.

1945 " געווען איז עס ייִדישלעך, מענטשלעך און

491 גע<u>טלעך</u>, געווען איז געזאַלבט אונדזער פּרי־יטיק=

צונאַכטס". <u>סעגאַלאָוויטש, 9, 169</u>.

3. אויסטערליש שיין, פּראַכטפול, הערלעך. % אַ <u>געטלעכע</u>

לאַנדשאַפט. ער האָט געשפּילט <u>געטלעך</u>.

1863 " האָט זיך צו זיי באַוויזן אַן אַלטער מאַן קומט

466 פון דער זייט ווו די מערת המכפלה איז, זיין אויסזען

וואַר <u>געטלעך</u>". <u>דיק, 9, 54</u>.

1916–1913 " יאָ, שולמית, נאָר די שולמית וואָס איך

510 שיר=השירים פאַרמאָגט אַזעלכע שיינע, געטלעכע אויגן".

<u>שלום=עליכם, 37, 196</u>.

4. (ס'רובֿ איראַניש) שייכדיק צו רעליגיעזן קולט, כלי=קודשדיק.

1948 " די פּעטערס און מומעס פֿון פּרס ומדי, ווי די
קאנק פֿרײַדענקעריאשע שפּאַסטרײַבער |...| האָבן זיי גערופֿן,
האָבן צוליב עסק |...| אויך געטלעכע זאַכן מיטגעבראַכט,
ווי וועקסענע ליכט, בוימל |...| ווי אויך קלאַטשע=
פּאַדעם מיט וועלכע מ'מעסט קבֿרים |...|". נסתר, 314,6.

118
1965 " |...| ער האָט זיך ניט צו פֿיל איבערגעאַרבעט
פֿלור 69
מיט די געטלעכע געשעפֿטן". פֿ. סאַנדלער, ~~צ' טמז~~, 7/VI. 496

|| געטלעכקייט – די, בא. אייגנשאַפֿט אָדער מצבֿ פֿון
זײַן געטלעך, בב 1 – 2.

1805 " מען מוז אביר ערשט פֿאַר שטין דעם גרושין אונטער
שייד דען די געטליכקייט קען ניט אין דעם פֿאַר שטאנד 582
גיבראכט ווערין". איבז א. פאוויר, 1, דף כד – II.

1912 " |...| גלייבט ער, אז די מאַראַל שטאמט פֿון
דער געטלעכקייט און זעט אין איר א טייל פֿון גאָט 578
אין הימל". זשיטלאָווסקי, 1, 219.

1934 " דער מענטש איז גאָטס צנורות, דורך וועלכע די
געטלעכקייט, די גנאָד, די מעלות פֿון די צען ספֿירות 588
ווערן אַראָפּגענידערט פֿון הימל אויף דער ערד". אש, 13.

1966 " האב איך דײַן וועזן ניט געווענדט צו יענער
געטין, וואָס חכמה הייסט – פֿון געטלעכקייט דער 580
ריינסטער זין?". האַלקין, 4, 114.

◻ געטליך/גאטליך.

1. ←----

1734 " נאך דארך גאָטליכה בייא שטנד דיא צייט פון
~~דיא צייט פון~~ דער חתונה מיינר טאכטר למזל ולברכה 543
|...| זיין ווערט". לשון זהב, דף 29.

1743 " דען זיא |דאָס פֿאָלק| גידאכטן זיך דש עש דורך
דיא גאטליכי בשיקונג וועך גשעהן". שארית ישראל, 534
דף כד - ז׳!.

.2 ⟵----

1610 " אונ׳ עש׳ וואש אלש ער רעט דער געטליך מאן צו
דעם קיניג |...|". טייטש=חומש, ויקרא (מצורע, 487
הפטורה מלכים ב׳, ז - יח).

1723 " טאג אונ׳ נאכט ~~טלכן~~ טונן זי נישט אגדרשט דען איטל
געטליבע זאכין". לב טוב, 2, א - ו׳. 508

.3 ⟵----

1766 " |...| איז אבר אויך היכשט ניטיג דאש מאן זיא
|די תפילה| איין רעכטן וועג ווייסט אום פולקומליכן א/508
בגריף צו בקומן פון דער א געטליכי מוסיק".
אבן ישראל, דף ט - ז.

|| געטליכקייט.

1696 " ביז איביג דוא ווערשט ניט ווערן פר ענדרט

581 אונ׳ פון דיין געטליך קיט ניט דוא ווערשט ווערן

גישענט |...|". סידור תפלה למשה, דף קסג - !!.

1770 " דער וויין בפינדט זיך אין צווייאה ברופין

591 אלש נעמליך אין דיא געטליכקייט אלש קידוש אונ

הבדלה דערא גלייכי, אויך ווידרום אין די וועלטליכקייט

צו זויפן אין קומפניע". תורת משה, דף כז/ !!!.

ג ע ט ע כ ע ר ט – פֿאַר פֿון טעכערן.

ג ע ט ע ל ע ב ע נ ד ע ט ז י ך – פאר פון טעלעבענדען זיך.

110 -

ג ע ט ע ל ע פּ ע ט - פּאַר פון טעלעפּען.

ג ע ט ע נ ד ל ט – פאר פון טענדלען.

ג ע ט ע ב ה ט |געטײַנעט|. – פֿאַר פֿון טענהן.

געט – [redacted].

ג ע ט ע נ ה כ ץ |געטייַנעכץ| – דאָס, בא. (איר)

דאָס טענהן אַ סך, ~~טענות~~.

1913 " האָסטו געדאַרפֿט צו זען, ווי בייז די מחותנתטע
איז געוואָרן... צוגעלאָפֿן מיט אַ פּרעטענסיע צו דער 612
מאַמען און ס'האָט זיך שוין אָנגעהויבן צו מאַכן
אַ געטענהכץ". י. האַלפּערן, 1, 8.

1949 " עס איז אַ נייַ געטענהכץ מיטן האַר פֿון די
וועלטן". י.י. טרונק, 6, 143.

114 - גע

ג ע ט ע נ צ ל - דאָס, בא. דאָס טענצלען אַ סך אָדער פֿון אַ סך מענטשן.

1951 " |...| אינעם טומל און געטענצל אַרום בימה".
שניאור, 7, 64. 613

ג ע ט ע נ צ ל ט - <u>פֿאַר פֿון</u> <u>טענצלען</u>.

ג ע ט ע ס ע ט – <u>פֿאַר פֿון</u> <u>טעסען</u>.

ג ע ט ע פּ ע כ ט – אַדי. (שנש) באַדעקט מיט טעפּעכער.

1947 " |...| ברייטע געטעפּעכטע טרעפּ פֿון איין

619 שטאָק צום צווייטן". לייוויק, 9, 77.

ג ע ט ע ר - די, מצפֿון גאָט, ב'2.

|| געטערבאַרג - דער, בא. |סטוטש 614א| אין מיטאָלאָגיע דער באַרג אָלימפּ, ווו ס'ווינען די געטער.

געטער=געטראַנק - דער/דאָס, בא. נעקטאַר, אויך אַ זייער געשמאַקער געטראַנק בכלל.

געטערשפּייז - די , בא. אַמבראָזיע, אויך אַ זייער געשמאַקע שפּייז בכלל.

119 –

געט – .

ג׳עטעריש – אדי/אדוו. (שנש) געטלעך, הייליק.

1949 " אין דער גלאַנציקער זײַדענער קאַפּאָטע און

אין שוואַרצן שטרײַמל האָט ער אויסגעקוקט נאָך 648

געטערישער און מיסטישער". י. י. טרונק, 7, 52.

120 –

ג ע ט ע ר כ ע ט – פֿאַר פון טערכען.

121 - גע

ג׳עטערן – **אוטוו.** **(שנש)** זײַן (אַ) גאָט.

1973 " ביז איך האב צו ירושלימס געבערג דערקלעטערט.//

651 # געטראַכט האָב איך: דאָ האָבן אַזוי פֿיל געטער

געגעטערט". **י. פֿרידמאַן, ~~זש׳ גק~~** פּאָר 38**, נ׳ 78, ז׳ 5.**

(?נ?) ג ע ט ע ר פ ע ט – <u>פאר פון</u> <u>טערפען</u>.

ג ע ט ר אָ ג - דאָס, =ן. 1. דאָס דויערנ׳יקע טראָגן.

2. (שנש)דאָס וואָס מע טראָגט, משא.

1970 " נעמט דער טאָג קוקן צעטראָגן // אויף דעם

טרעגער און זײַן געטראָג". אהרן צייטלין, 7, 271. 656

3. |אהרן| אומקער, דאָס וואָס מע קערט אום, מע גיט אָפּ צוריק. (?)

באמ: ס׳איז מיר ניט קלאָר ווײַנרײַכס טײַטש:

געטראָג(ן) - Returns ~~Return~~, yield

וועבסטער טײַטשט: yielded or produced, yield the amount

און דעם ווערב טײַטשט ער: פּראָדוצירן, אָפּגעבן צוריק,

אונטערגעבן זיך," א"א. קיין/שום ווערב פֿון די דאָזיקע האָט

קיין שייכות ניט צום יידישן "טראָגן".

---

125 — גע

געטראָגן — 1. פֿאַר פֿון טראָגן. 97

2. שוין געניצט, ניט נײַ. אויפֿן מאַרק פֿאַרקויפֿט מען געטראָגענע מלבושים. דאָס קינד גייט אין אַ געטראָגן מאַנטעלע פֿון איר עלטערן ברודער.

124 — גע

געט — 30.

1896 " קיין שכירות האָט מען איר נישט געצאָלט, זי' |די בעל=הביתטע| פֿלעגט איר אונטערוואַרפֿן אַן אַלט קלייד, אַ פּאָר געטראָגענע שיך". אַהרן, 2, 37. 660

1902 " אויף מאָרגן האָב איך געקויפֿט |...| אַ פּאָר געטראָגענע שטיוול זייער וואָלוול". איבן אַרשאַנסקי, 1, 45. 658

125 4 – 6

97

ג ע ט ר אָ ג ן – 1. פֿאַר פֿון טראַגן.

2. שוין געניצט, נים ניי. אויפֿן מאַרק פֿאַרקויפֿט מען געטראָגענע מלבושים. דאָס קינד גייט אין אַ געטראָגן מאַנטעלע פֿון איר עלטערן ברודער.

124 5 – 6

געט – 30.

1896 " קיין שבירות האָט מען איר נישט געצאָלט, די |די בעל=הביתטע| פֿלעגט איר אונטערוואַרפֿן אַן אַלט קלייד, 660
אַ פֿאַר געטראָגענע שיך". אַחון, 2, 37.

1902 " אויף מאָרגן האָב איך געקויפֿט |...| אַ פֿאָר
געטראָגענע שטיוול זייער וואָלוול". איבן אַרשאַנסקי, 1, 45. 658

126 – ey

ם|געטראַד| ג י ט ר א ד – <u>די, בא.</u> תבואה, (<u>דטשמ</u>: געטרײַדע).

?נ? 662 1701 "תבואה – <u>גיטראד</u>". שפה ברורה, ד/ב.

ג ע ט ר אָ וו ע ן – אוטוו. (דיאַל) דזוו געטרויען.

1869 " אַזוי טוט גאָט מיט דעם מענטשן, ער געטראָוועט

ווייניק אונדזער שׂכל |...|". איבן, דיא מעשה 799

פון דעם שטיקעלע ברויט".

128 - 64

100

ג ע ט ר אָ ט – דאָס/דער, בא. (שנש) דאָס טרעטן פֿון א. סך מענטשן; טריט.

1963 " איך הער געטראָט. ווער שפּאַנט אין דער גרויסער פֿינצטערניש?". פֿרידמאַן, 3, 102. 668

1964 " |...| צום טאַקט – דער זעלנערשער געטראָט". רובינשטיין, 3, 226. 667

ג ע ט ר אָ ט ן – ~~פּפּ~~ <u>פֿאַר פֿון טרעטן</u>.

געט – [redacted].

ג ע ט ר א כ ט ! – 1. פאר פון טראכטן.

2. (שנש)דאס טראכטן, טראכטעניש.

□ גיטרעכט – טראכטונג, טראכטעניש.

1610 "זי וויינט זי דר ברמט צו אים צו איבר פארן דז

ביז המן דער אגגי אונ' זיין גיטרעכט דז ער הוט 676

גיטרכט אויף די יודן". טייטש=חומש, אסתר, ח-ג.

ם|געטראכט|II ג י ט ר ע כ ט - טראכט, אינגעווייד.

1696 " גאט ער ווערט צילן אין שרייבן דער פעלקר

דיזר איז ווארן גיבארן אל דא אל ווענן, אונ׳

דיא זינגר אז דיא טענצער אל מיין גיטרעכט

אן דיר". סידור תפלה למשה, דף שס ו׳ - 1.

[תי טייטשט טאקע: כל מעיני - "אלע מיינע אינגעווייד".

תהילים, פז - ז].

רעד: לייענט מען עס "געטראכט", ווי דער ציטאטע

אויסשרייבער גיט אן, אדער טאקע פשוט

" געטרעכט", ווי ס'איז געשריבן?

ג ע ט ר אַ כ ט ס - דאָס, =ן. (שנש?) טראַכטעניש, גערדאַנקען.

... " קיין שום געטראַכטס, קיין שום געטראַכטעניש אינהאַלט
איז ניט דענקבאַר". א. נוהל, זב ייבל XV. 681

1963 " די געטראַכטסן טראָגן מיך". מ.מ. שאַפּיר, 1,111. 680

□ ג׳יטרעכטש

1696 " גדענקן דאש מענשן אונ׳ זיין ג׳יטרעכטש אונ
גדענקין ווערק דאש מאנש". סידור תפלה למשה, דף קו -ד. 682

רעד: דאַרף מען דאָס לייענען געטראַכטס אָדער
געטרעכטס, ווי ס׳שטייט?

133 –

געט – [redacted].

ג ע ט ר אַ כ ט ע כ ץ – דאָס, בא. (איר, שנש) טראַכטעניש.

1971 " נאָר דער רבי איז פֿאַרטיפֿט // אין עפּעס אַ 684

געטראַכטעכץ". מ.מ. שאַפּיר, 5, 43.

134 - גע

ג ע ט ר אַ כ ט ע ר ה יי ט - אַדוו. טראַכטנדיק.

?נ? 1957 " גאָר ניט געטראַכטערהייט האָסטו אָפּגעריסן

683 אַ בלעטל |...| ". י. י. שניאורסאָן, 2, דף |?| פּ"ה.

135 – [illegible]

ג ע ט ר אַ כ ק ע ט – <u>פֿאַר פֿון</u> <u>טראַכקען</u>.

?

ג ע ט ר אָ ל ד ע ט – אדי. מיט טראָלדן.

1958 " באַלד איז |...| אויסגעוואַקסן אַ קאַפּעליע

685 מעקסיקאַנער מוזיקאַנטן |...| מיט גרויסע היט און

געטראָלדעטע רעקלעך מיט באַנדזשאָס". ל. פּארעס, ~~ז' פאר~~, II, 9/.

כוו 155

ג ע ט ר אָ מ יי ט ע ר ײַ — דאס. בא. דאָס דויערנדיקע טראָמײַטערן, אָדער דאָס שפּילן פֿון אַ סך טראָמײַטערס (טרומײַטערס).

1911 " |אין| מיטן דער נאַכט ווערט אַ געטראָמײַטערײַ, דאָס שטעטל שפּרינגט אויף פֿונעם שלאָף!" מויערער, 27,1.

138 —

ג ע ט ר אַ מ פּ ל - דאָס/דער, באַ.|סטוטש 170|.דאָס דויערנדיקע טראַמפּלען.

ג ע ט ר אַ נ ק – דאָס/דער, =ען. פֿפֿ (עלט) געטרענק.

אַ פֿליסיקייט באַשטימט צום טרינקען. קאַלטער געטראַנק.

אַלקאָהאָלישע געטראַנקען. זיסע געטראַנקען.

1901 " |...| דער לעצטער געטראַנק, וואס וועט מיך

אָנשיכּורן". פּרץ, 7, 180. 693

1907 " קוואַס איז אַזאַ מין געטראַנק, וואָס קאָסט וואָלוול

און עס גייט אַ סך". שלום=עליכם, 8א, 97. קאנק

1928 " |...| אויך טאָר דער סאַכאַריך נישט באַנוצט

ווערן אַלס קאָנסערוויר=מיטל און אַלס צוגאַב צו 723

געטראַנקען, אין וועלכע עס אַנשטייט אַ יערונג,

ווי, למשל, ביר, לימאַנאַד |...|". פּעקער, 89,1.

1956 " געוועץ זײַן טיש אין מיט מאכלים ברייט

געדעקט, געוואַרט אויף אים האָבן געטראַנקען פֿון 736

בורגאָניע". מארקיש, 11, 360.

140 || געטראַנקשאַפֿט – די, בא. (שנש) דזוו געטראַנק |?|.

1926 " געטראַנקשאַפֿט פֿון ערדענעם טאָפּ און ווייכקייט
פֿון קאָרענע זיפּן". לייוויק, 6, 307. 740

....

רעד: פֿון ציטאַט איז ניט קלאָר, צי מע מיינט געטראַנק,
אָדער; א) דאָס טרינקען; ב) דאָס קאָנען טרינקען א"א.

....

0 שלאָפֿגעטראַנק – אַ היילמיטל איינצושלעפֿערן אַ חולה.

... " בלינדע אמונה און בטחון זענען נאָך אַ גליק
פֿאַרן ייִדן, זיי העלפֿן אים נאָר אין זײַנע נויטן, 735
ווי דאָס שלאָפֿגעטראַנק, וואָס מע גיט איין אַ מסוכנעם
חולה". מענדעלע, 22א, 28.

□ גיטראַנק.

1626 " אונ' אם אובנט האט ער איין גיטרנק גימכט |...|". 701
ס' המגיד, 1, דניאל, ה–א.

געט – [illegible].

1716 " אונ' עש וואר איין הארפל אונ' איין פֿידל |...|,

714 אונ' איין וואר איר <u>גיטראנק</u> |...|". <u>ס' חובות הלבבות,</u>

<u>1, דף עד – II</u>.

ג ע ט ר א ס ק - דאס/דער, בא. דאָס דויערנדיקע טראַסקען.

1974 " א גערעטראַסק פון איַיזן אויף איַיזן האָט זיך צעהילכט". עלבערג, 2, 26. 744

|| געטראַסקעריַי - דאָס, בא. (עמפּ) דזוון דפּוו.

1969 " דאָ און דאָרט האָט זיך געהערט א געטראַסקעריַי פון א פאַרביַיגלישנדיקן אויטאָ". ה. בורקאָ, 747

~~צ' טמז~~, וז/25.
פּזו 69,

ג ע ט ר אַ ס ק ע ט – 1. פֿאַר פֿון טראַסקען.

2. געשפּאָלטן, מיט שפּאַלטן. % די וואַנט איז אַ געטראַסקעטע, זי קאָן נאָך איינפֿאַלן. איך פֿענצטער איז דאָ אַ געטראַסקעטע שויב.

1866 " אַ רויך |...| פֿון דעם הייצאויוון, וואָס איז געווען געטראַסקעט פֿון אַלע זייטן". ארז, ~~צ' קמ~~, פֿלו 172, נ' 6, ז' 82. 746

144 —

ג ע ט ר אָ פּ ן - 1. פֿאַר פֿון טרעפֿן.

2. אַדי/אַדוו. באַליידיקט, אָנגערירט אין כּבוד.

% פֿילן זיך געטראָפֿן. שווער געטראָפֿן.

1867 " דער מלמד, וואָס האָט זיך געפֿילט זייער געטראָפֿן* פֿון זיינע רייד |...|". דיק, 27, 60. 749

1948 " האָבן זיך אַלע דערפֿילט שטאַרק געטראָפֿן, באַזונדערס די סוחרים". נסתר, 6, 399.

1970 " האָבן די געטראָפֿענע בחורים נישט געלאָזט זיך 'שפּילען אין דער קאַשע' און האָבן אָנגעווענדט אַ מידה כּנגד מידה". פּיווולאַוויטש, יזב ~~זלאַטשעוו~~ ז, ז' 150. 771

ג ע ט ר ו ב ע ט - פאר פון טרובען.

ג ע ט ר ו י - דאָס, בא. (שנש) דאָס געטרויען.

1956 " |...| דעם אומגעריכט פֿון ערשטן// מענטשלעכן

געטרוי". גלאַטשטיין, 1, 57.

גע -

ג ע ט ר ו י ב ר י ו - דער/די, מצ דז. (נש, אוּוו|.

דאָקומענט פֿון טשעקן=אויסבייַט צווישן בענק.

147 –

ג ע ט ר ו י ט – <u>פאַר פון (גע)טרויען</u>.

ג ע ט ר ו י ל ע ך - אַדי/אַדוו. 1. וואָס מע מעג/קען
אים/דעם געטרויען. % ער איז אַ __געטרוילעכער__ סוחר,
ער וועט ניט אָפּנאַרן מיטן פּרייז. ניט אַלץ וואָס
שטייט אין אָט דער צייטונג איז __געטרוילעך__, אָפּט גיט
מען אויסגעטראַכטע געשעענישן.

1935 " מיט דער דאָזיקער אָפּגעהיטקייט דאַרף מען צוגיין
סײַ צו די __געטרוילעכע__ און סײַ צו די ניט=__געטרוילעכע__ 781
מחברים און פֿאַקטן". __מ. ווײַנרײַך, 3, 161.__

2. וואָס געטרויט יענעם, גלייבט.

1930 " דער ווײַסער בער איז זייער ניט קיין __געטרוילעכער__,
איז אים דעריבער שווער צו פֿאַרנאַרן". __ע. פּימענאָוואַ, 74,1.__ 782

__רעד:__ כ'בין מסופּק אין דעם צווייטן אויסטײַטש, דער מקור
זעט מיר אויס צו זײַן אַן איבערזעצונג פֿון רוסיש
(נאָמען פֿון מחברטע!). ס'איז אַ קאַלקע פֿון רוסישן
доверчивый.

149 -

ג ע ט ר ו י מ ט - פאר פון טרוימען.

ג ע ט ר ו י ע ן - 1. אוטוו, איך געטרוי(ע),
פֿאַר געטרוי(ע)ט, פּפּ (דיאַל) געטראַווען. גלייבן
עמעצן/עפּעס, (דאַטיוו), זיין זיכער אין זיין
אָרנטלעכקייט, פֿעיִקייט, פֿאַרלאָזן זיך אויף עמעצן/עפּעס.
% דעם דאָזיקן קרעמער געטרוי איך, ער גיט מיר שטענדיק
גוטע סחורה אין אַן אָרנטלעכן פּרייז. מיר געטרויען
אים, אַז ער וועט קיינעם ניט דערציילן דעם סוד.
מע מעג אים געטרויען, ער וועט די אַרבעט גוט מאַכן.

1870 " יעדער האָט מערערע פּרעונס: דעם הורטאָוויניק
|באַצאָלן| צו דער צייט, ער זאָל נאָך אַ מאָל געטרויען, 816
דעם וואָכערער |טעקסט: וואָכערער| דאָס וואָכנגעלט |...|".
צעדערבוים, 1, 13.

1904 " מעגסט גלייבן און געטרויען גאָט ברוך=הוא,
ער קען דיר געבן פּרנסה |...|". איבז נ. פּאַליר, 94,1. 795

1948 " ער |צאַלי| האָט געוואָלט איבעררעדן |...|
אויג אויף אויג |...| און ווי זיך אָנגעפֿרעגט
ביַי יעקבֿ=יוסין, צי <u>געטרויעט</u> ער זיַין באַדינער
|...|". <u>נסתר, 6, 159</u>.

1968 " ער <u>האָט</u> ניט <u>געטרויט</u> איר כשרות און זיך
אויסגעפֿרעגט איך וועלכער יאַטקע זי קויפֿט פֿלייש".
<u>גראַדע, 7, 209</u>.

2. <u>טרוי</u>. עפּעס געבן עמעצן, פֿאַרלאָזנדיק זיך דערביַי
אויף יענעמס אָרנטלעכקייט, פֿעיִקייט, געניטשאַפֿט,
שכל=הישר אד"גל. % איך <u>געטרוי</u> אים דאָס געלט, ער
וועט מיר זיכער אָפּגעבן. קאָנסט מיר <u>געטרויען</u> דאָס
ניַיע בוך, איך וועל עס ניט צעקנייטשן. אונדזערע
ווערטזאַכן האָבן מיר פֿאַרן אָפּפֿאָרן <u>געטרויט</u> דעם שכן
אונדזערן, ער האָט זיי גוט אָפּגעהיט. מעגסט אים <u>געטרויען</u>
דאָס שטיקל אַרבעט, ער איז אַ גוטער בעל=מלאכה.

1962 "אַנטרויען געוויסן אַ ניט=קלוגן בעל=נסיון,//
813 אין ווי אַ מענטשן, ווילד פֿון גרימצאָרן, אַ האַק
געטרויען". גראַדע, 5, 90.

1951 "אוודאי האט געלוינט זיך דעם פּריץ צו פֿאַרדינגען
804 אַ שענק אַ ייִדן: מען האָט אים געקענט דאָס געלט און
(106 ,פֿר)
דעם בראָנפֿן געטרויען". א. קאַצענעלנבאָגען, ~~דב ליטע~~, 344.

|| געטרויען זיך – אוטון. דערוועגן זיך, איינשטעלן
זיך. |סטוטש 540|.

ניט געטרויען עמעצן פֿון דאַנען אַהין – ניט געטרויען
עמעצן אַבסאָלוט, קיין זאַך.

ניט געטרויען די אייגענע אויערן – געזאָגט ביים
הערן אַן אויסטערלישע אָדער אומגלייבלעכע זאַך.

152

נ̲י̲ט̲ ̲ג̲ע̲ט̲ר̲ו̲י̲ע̲ן̲ ̲ז̲י̲ך̲ ̲אַ̲ל̲י̲י̲ן̲ – א) דזוו דפֿוו.

ב) זייַן וואַקלדיק, אומאַנטשלאָסן, ניט גלייבן אין די אייגענע פּוחות.

נ̲י̲ט̲ ̲ג̲ע̲ט̲ר̲ו̲י̲ע̲ן̲ ̲ד̲י̲ ̲ש̲י̲י̲ן̲ – זייַן זייער קאַרג, ניט וועלן געטרויען קיינעם גאָרניט.

1888 " יענע |...|געטהניט נישט די שיין, ציילט די גרויפֿן אין טעפֿל". מענדעלע, 3, 81.

802/א

רעד: סטוטשקאָוו גיט אָן "געטרויען דער שיין", לפּי-דעתי, על-פּי טעות: ערשטער באַווייַז: מענדעלע; צווייטער – סטוטש אַליין גיט דאָס ווערל אין אַפּטייל קאַרגשאַפֿט, גייַציקייט, דאָס מיינט: ניט געטרויען, ניט געבן עפּעס (אקוזאטיוו).

פּויל: איך געטרוי דיר אַ הונדערטער. אָבער דער צענער
בײַ מיר איז ק(ו)ראַנטער ווי ביי דיר – אַז מע
לײַט עמעצן אַ גרויסע סומע, איז מען זיכערער מיטן
אָפּנעמען צוריק, ווײַל יענעם וועט ניט פֿאַסטן צו
פֿאַרלייקענען, אָבער ווען ס'גייט וועגן אַ נישטיקער
סומע (אַ צענער=צען גראָשן) אָדער דער נעמער פֿאַרגעסט
אָפּצוגעבן, אָדער דעם געבער פּאַסט ניט צו מאָנען.

שוו: האַלט מיך פֿאַר אַ מלאך און געטרוי מיר ווי אַ גלח –
מע דאַרף זײַן זייער געוואָרנט איך געטרויען עמעצן
(דער עיקר אין געלטזאַכן), אַפּילו אַן אָרנטלעכן מענטשן.

האַלט מיך פֿאַרן מלאך גבריאל און געטרוי מיר ניט פֿיל –
דזוו דפּוו.

ווען מען געטרויט געלט, איז רײַכער ווי דער וואָס
האָט געלט – אַ גוטער נאָמען איז וויכטיקער פֿון געלט.

154 - ~~~

ם <u>גיטרויאַן</u>.

.1 ⟵

1697 " דרום זאל מאן ניט אויף אירן ריד בויאן//
קיין בינן ווייב זאל מאן נישט <u>גיטרויאַן</u>". 808
<u>ס' משלים, דף כג - II</u>.

1735 " אונ שטעלן זיך פר דען לייטן מיט ווארטן אונ
ווערקן אז וועך זיא גרושי חסידים זיין דארום דאז 810
מן אינן <u>גטרויאן</u> אוך גלויבן זאל". <u>אורחות צדיקים,
דף יד - I</u>.

.2 ⟵

1544 " איך ברענג זיא אוזין צו אירן אונ' <u>גיטרויא</u>
אויף זיא וואל//דש איר מיר זיא ביהאלט בור 807
קויניג שאול". <u>שמואל=בוך, סטראפע 537</u>.

געט – [redacted]

1676 " הוט מן אים הויז פֿיך דא מוש מן דער שפּחה

דיא מילך ניט גיטרויאן זי מויכט זיא אויש 806

טרינקין |...|". ברנט שפּיגל, פּרק טו.

1711 " אונ' דיא קליידר האט עשו געבן רבקה צו

ביהלטן |...| ער וואלט דיא קליידר ניט גיטרויאין 785

זייני ווייבר". צאינה=וראינה, 2, כז – 4.

ג ע ט ר ו י ע ר ט – פֿאַר פֿון טרויערן.

157 —

ג ע ט ר ו מ יי ט ע ר ט – פאר פון טרומייטערן.

ג ע ט ר ו נ ק ע ן – פֿאַר פֿון טרינקען.

159 –

ג ע ט ר ח נ ט |געטאַרכנט| – פאר פון טרחנען |הארקאווי|.

ג ע ט ר ׳ י ב - דער, =ן. (טעכנ) באַהעפֿט פֿון רעדער אין
אַ מעכאַניזם. |פֿינקעל, 1, 47, 1923|.

1929 " צוויי אָדער מער וואַלרעדער קענען זיך שליסן
דורך אַ קייט, אַ פּאַס, דאַן הייסט עס טראַנסמיסיע. 830-829
ווען זיי שליסן זיך דורך ציינער, בילדן זיי אַ
געטריב פֿון צאָנרעדער". זאַבלודאָווסקי, 1, 110.

0 געטריב=מעכאַניזם - דער, =ען.

1932 " |...| אַזוי אַרום ווערט דאָ לענגער איינגעהיט
אי דער שניידמעסטער אי די געטריב=מעכאַניזמען 834
פֿונעם ווערקשטעל". זיידעל, 1, 3.

161

ג ע ט ר י ב ן - 1. פֿאַר פֿון טרײַבן.

2. אַדי. באַוועגט (וועגן מאַשינען). % די שיפֿלעך האָבן דיזעל=געטריבענע מאָטאָרן. אויפֿן לופֿט פֿאָרט פֿאָרן אַרום עלעקטריש געטריבענע קלײנע אויטאָס.

162 – גש

געט – [redacted].

ג ע ט ר י ט ל ט – אדי. בנב.

1959 " שאַפּענע סטעזשקעס |...| מיט א געטריטלט

געשריפּטס אויסגעמאַלט". א. אויערבאַך, 6. 852

ג ע ט ר ײַ – אַדי/אַדוו. 1. וואָס איז באַשטענדיק און
אויסגעהאַלטן אין זײַנע פּאָזיטיווע געפֿילן צו עמעצן
אָדער באַציונגען מיט עמעצן; איבערגעגעבן.
% זי איז אַ געטרײַע טאָכטער און זי העלפֿט דער אַלטער
מוטער אין אַלץ. ער איז אַ געטרײַער מאַן, אַלץ
וואָס ער פֿאַרדינט ברענגט ער אין שטוב אַרײַן.
זײַן געטרײַ עמעצן (דאַטיוו). מע שמועסט, אַז זי איז
ניט געטרײַ דעם מאַן אירן, האָט פֿאַרפֿירט אַ ליבע
מיטן יונגן שכן. אַרבעטן געטרײַ.

1848 " |...| ער קויפֿט זיך אַ קנעכט |...| און גיט
891 עסן און טרינקען כּדי דער קנעכט זאָל אים גיטרײַא
דינען". חובות הלבבות, 3, 170.

1873 " זיי |...| זענען געטרײַע טאַטעס און |זענען|
871 מפֿרנס ווײַב און קינדער, ווי גאָט האָט געבאָטן".
מענדעלע, 9, 50.

164 - גע 1910 " בעת מעשה האָט אונדז דער זיידע דערציילט

מעשיות |...| און מיר האבן געהערט |...| און 918

געקליבן נחת, ווי אמתע,גוטע, געטרײַע אייניקלעך".

שלום=עליכם, 26, 24.

1930-1926 " ביילקע קרוין, זאָג מיר, |...| בין איך

נאָר איינער בײַ דיר? ביסטו מיר געטרײַ?". 817

אַפּאַטאָשו, 5, 125.

1957 " |...| ווי אַ געטרײַע מאַמע געהאַלטן אַ יונגן

באַראַנטשיק". ברוסילאָוו, 2, 38. 912

2. וואָס איז באַשטענדיק און קאָנסעקווענט אין דער
באַציִונג צו עפּעס(אַ פּאַרטיי, אַ גלויבן, אידעע אד"גל)
% ניט געקוקט אויף די שטורמישע געשעענישן איז ער
געבליבן געטרײַ ציוניסטן. ער איז אַ געטרײַער
לייענער פון זײַן פּאַרטיי-צײַטונג.

1912 " פּרצעס וועלן שרײַבן פֿאַרן פֿאָלק און זײַן
865 געטרײַ בלײַבן דעם גײַסטיקן אריסטאָקראַטיזם -
אַט די גאַנצע פּילזײַטיקע רײַכקייט |...| ווײַזט
זיך אַרויס |...| אין זיינע ווערק". ניגער, 1, 143.

1949 " |...| פּרץ האָט באַהערשט אַלע ליטעראַרישע
889 פֿאָרמען, אָבער ער איז געבליבן געטרײַ צו זײַן
אייגענער פֿאָרעם". מוקדוני, 2, 59.

1968 " די אויפגאַבע פון אונדז, איבערגעבליבענע ייִדן,
914 |איז| געטרײַ צו בלײַבן אונדזער אַלטע טראַדיציעס
|...|". ש. גאָלדשטיין, יזב ~~ליסקא~~ 14, ז' 8.

3. גענוי, פּינקטלעך, אַקוראַט, גרינטלעך. % דאָס בילד
איז טאַקע אַ געטרײַע קאָפּיע, אָבער דאָך ניט דער
אָריגינאַל. ער האָט געטרײַ איבערגעשריבן דעם טעקסט
פֿון בריוו.

1819 " איך וועל |...| אייך געבין דעם גישריבענים
מגלה טמירין גאנץ גיטרייא איבערזעצט אויף טייטש". 883
פערל, 1, הקדמה.

1864 " לייזער האָט אָפּגעשטעקט עטלעכע פּעטש לייזעריכען,
און לייזעריכע האָט זיי מיר דערנאָך געטרײַ 864
איבערגעגעבן". מענדעלע, 12, 30.

1934 " |...| פּונקט ווי דער מענטש איז אַן אָפּשפּיגלונג
פֿון גאָט, אַזוי איז דאָס אות אויף דער וועלט אַ 874
געטרײַע אָפּשפּיגלונג פֿון יענעם פֿײַערדיקן אות".
אַש, 13.

" דאָרע פֿאַרשרײַבט <u>געטרײַ</u> און ניט געכאַפּט, 1961

באַמיִענדיק זיך דער עיקר, אַז אינעם איבערגעגעבענעם 902

אויף רוסיש,|...| זאָל ניט אַרײַן קיין גרײַז".

<u>בערגעלסאָן, 18, 691</u>.

|| <u>געטרײַיִק</u> - <u>אדי/אדוו</u>. (<u>שנש</u>) <u>דזוו</u> <u>געטרײַ</u>.

1950 " כ׳זוך <u>געטרײַיִקן</u> אויער,// מיט געהער

אויסגעבעט |...|". <u>לאַפּין, 2, ליד "ער זאָל הערן"</u>. 942

<u>געטרײַיִקייט</u> - <u>די, בא</u>. <u>דזוו</u> <u>געטרײַשאַפֿט</u>.

1927-1923 " נאָך גוט, וואָס אַ מאָרגן איז דאָ, און איך

שויס פֿונעם מאָרגן//ליגן אָנגעגרייט טווּנגען נײַע 986

|...|// און שמייכלען און בליקן צו קענען פֿאַרגיטיקן,

ענדערן// און אָנברענגען פֿרייד און <u>געטרײַיקייט</u>

און ליבשאַפֿט |...|". <u>לייוויק, 6, ליד "ווי=פֿור=וויל"</u>.

<u>אַלטמאָדיש</u>.

167

1951 " די רוסן, ווי די מושלים פון לאַנד, האָבן דאָך

אַוודאי געמאַנט פון די ייִדן געטרײַקייט". 988

פּרו' 106,

א. קאַצענעלנבאָגען, ~~זב ליטע, 1~~, 346.

1968 " ער איז געווען אַ מוסטער פון איבערגעגעבנקייט

און געטרײַקייט, |...| אַ גוטהאַרציקע נשמה, וואָס איז 991

גרייט צו העלפן יעדן באַעוולטן". נ. געלבאַרד,

2,

יזב ~~אסטרואצק~~, ז' 432.

פּפּ: געטרײַ: ווי אַ מאַמע; ווי אַן אייגן קינד;

ווי אַ הונט.

גאָט געטרײַער! טאַטע (פּאָטער) געטרײַער! - פאַרשפּרייטע

פאָלקסטימלעכע אויסרופן בײַ גאָט בעטן, בײַם שטאַרק

חידושן זיך צוליב עפּעס אד"גל.

... "פאטער מיינער, געטרייער, // מאמע זיסע, מיין לעבן!
לעשט אפ אין מיין הארץ דעם פייער,// און אים פאר 982
א מאן זאלט איר מיר געבן!". פל.

שון: ביז דו וועסט בויען אויף דאס ניי, בלייב דעם
~~בלייב דעם~~ אלטן געטריי.

אז דער טאטע איז דערביי, קען די מאמע זיין געטריי -
אנטייט אויף דעם טאטן, דעם פרנסה=געבער, וואס
אן ~~דעם~~ אים איז שווערער ארויסצווייזן געטריישאפט
צו די קינדער.

דינער זיינען געטריי, אז זיי זיינען ניי - נייער
ארבעטער וויל זיך באווייזן אז ער טויג, ארבעט
ער בעסער, מערער.

וואס נייער, דאס געטרייער - דזוו דפוו.

ס'איז ניטא קיין געטרייערס ווי אן אייגן ווייב.

א הונט איז א מאל געטרייער פון א קינד.

" אן ארעמאן איז געטריי דעם סידור". (לאקל, מערב-גאליציע)

"ווייל ער דאוונט א סך"|קטוו|.

גיטרייא.

1. <-----

1544 " שמה גיטרוייאר דינר שטיא אן דעם רוקן מיין|...|".

שמואל=בוך, סטראפע 1040. 984

סוף XVII י"ה| " דם דיא ד׳ אויז גיגעבני קינדר איר

גיטריי איך פאטיר אן נאך גאר ניטיג גיהאט". 932

זכרונות מרת גליקל האמיל, ז׳ 192.

1723 "|...| האט ניט גיוואלט הערן דאש מסירות פון

די שרים, דען ער איז בטוח גיוועזן אן דעם יהודי 900

דז ער איז אים גאר גיטרייא". ס׳דרך תמים,קאנק 50.

<u>גטרייאהייט</u> – די געטרײַשאַפט.

1723 " אונ' דער קיסר האט דיא יהודים זער וואול
בצאלט פר איר דינשטן אונ' <u>גטרייאהייט</u>". 972
<u>שארית ישראל, דף קכב – II.</u>

<u>גטרייליך</u> – <u>אדי/אדוו.</u> <u>דזוו</u> <u>געטרײַ</u>.

1713 " ער טרוג מיך <u>גטרייליך</u> אז איינר דער דא
טראגט זיין קינד". <u>מחזור, 1, דף קיא – II.</u> 973

<u>גיטרייאר גאט</u> – אויסרוף.

1666 " <u>גיטרייאר גאט</u> מיר וועלין דיך לויבן |...|".
<u>איין שוין נייא ליד פון משיח, דף י' – II.</u> 945

171 - גע

?נ? ג ע ט ר יי ב ע ר - דער, =ס. (שנש) בנב.

1956 " דער רויש געוועקאים זיסער איז פון וויין, // באטרונקען פון דער הויך האט אים עלעקטרישער גטרייבער". מארקיש, 10, 228. 949

....

רעד: פון דער ציטאטע איז ניט קלאר צי דאס ווארט האט מארקיש געשאפן פון "טרייבערן" צי פון "טרייבן". כ'האב ניט דאס בוך צו זען א ברייטערן קאנטעקסט.

....

ג ע ט ר יי ב ע ר ט – פאר פון טרייבערן.

ג ע ט ר יי ד ע – די, =ס. (עלט?דטשמ??) תבואה.

....

רעד: איך מיין, אז מע דארף דאס ווארט כאראקטעריזירן
ניט דטשמ", נאר, "עלט" : פון די ציטאטן (כ'האב
אומיסטן געגעבן מער!) פון יידיש איינס, אנהייבנדיק
פון טײַטש חומש(און מסתמא טרעפט מען דאס נאך אין עלטערע טעקסטן)
18טן י"ה, זעט מען אז דאס ווארט איז ניט אריין סוף 19טן פון נײַ־ייִדיש.

1867 " די פּרײַזן האַלטן זיך הי דאָך פּעסט, ווײַל
עס איז ווייניק געטריידע אויף דעם פּלאַץ". (כּלו 177 962
~~צ׳ קמ~~, נ׳ 32, ז׳ 251 - III.

1881 " |...| איוב איז געווען אַ גרויסער גוטבאַזיצער,
געהאַט כל=טובֿ, בהמות און אָקסן, געטריידע און |...| 965
פּרוכטן". שאַצקעס, 1, 178.

1922 " עס שטייט אין דער תּורה (דברים י"ח, ד׳)
"די ערשטע פֿון דײַן געטריידע |...|". 961
איבן זאַלקינד, ברכות, פּ׳ 114.

0 געטרײַדע=האַנדל - דער, באַ. דער מסחר מיט תּבֿואה.

1866 " זײַט דעם 19 דעצעמבער איז אַ ביסל שטילער
(פּלו 177
געוואָרן אין געטרײַדע=האַנדל". ~~צ׳ קמ~~, נ׳ 50, ז׳ 772. 969

1908 " איך ווייס... אַ גרויס קאָמיסיאָנס=געשעפֿט,
געטרײַדע=האַנדל, האָלץ=שיפֿערײַ |?|". 970
עפּפּעלבערג, 2, 29.

175 גמ

גערטנערייִדע=מאַרק – דער, ~ מערק, מאַרק פֿון תּבֿואה.

1868 " פֿון האַלב אַפּריל אָן זענען די אויסלענדישע

971 גערטנערייִדע=מערק שטילער געוואָרן". צ קמ, נ' 17, ז' 132–III.

גערטנערייִדע=מעקלער – דער, =ס. מעקלער פֿון תּבֿואה.

1870 " ווערט ער אַ בערזע=מעקלער, אַ גערטנערייִדע=מעקלער,

א/971 אַ געשעפֿטס=פֿירער אין אַ גרויסער קאָנטאָר".

צ קמ, נ' 8, ז' 59 – III.

גערטנערייִדע=עקספּאָרט – דער, בא. עקספּאָרט פֿון תּבֿואה.

1893 " |...| דאָך קען דער רוסישער גערטנערייִדע=עקספּאָרט

964 ניט אויסהאַלטן קעגן די |דער|אַמעריקאַנער קאָנקורענץ".

פֿייגענבוים, 1, 27.

176 -64

געטרײַדע=קערן - דער, =ער. קערן פֿון תּבֿואה.

1885 " |...| האָבן זיך ערנערט פֿון בוימפֿרוכט און קרויט
און געטרײַדע=קערנער". א.ג., 1, 5. 967

☐ גיטרייד/גיטרייט.

1610 " ווען דוא קומשט אן שטענדיג גיטרייט דיינש
גיזעלן אונ' דוא מאגשט אויש רויפן זאנגן מיט דיינר 953
האנט א ונ' איין זיכיל ניט דוא זולשט אויף היבן
אויף גיטרייד דיינש גיזעלן". טייטש=חומש,
דברים, כג - כו'.

1676 " איינר הוט איין שייאר מיט אלר לייא גוט
גיטרייד |...|". ברנטשפּיגל, פּרק כב. 952

1713 " |...| אונ' דוא ווערשט איין זאמלן דיין
גיטרייד |...| אונ' דיין איל". מחזור, 1, דף לו-I.

1724 " וויא קומט דאש שטרויא צו דע ן גטרייט אהער".
ריח ניחוח, ז' 188. 959

גע -

ג ע ט ר ײַ י ה ײַ ט - ---> <u>געטרײַ־ישאַפֿט</u>.

177 – [illegible]

ג ע ט ר י י ס ט – <u>פֿאַר פּון טרייסטן</u>.

ג ע ט ר יי ס ל ט - פאר פון טרייסלען.

?נ? ג ע ט ר יי ע ן - |אוטוו?|, (לאקל, געדראוויץ|?|ווילקאמיר)

" זיין/דינען געטריי"|קטוו|. % ער האט געטרייט

פאר אונדז - ער איז אונדז געווען געטריי"|קטוו|.

....

רעד: כ'בין מסופק אין דעם ווארט און אין אויסטייטש...

אגב, איז 'געדראוויץ' א יישוב אדער דער נאמען

פון דעם זאמלער?

....

180-גץ ג ע ט ר יי ש אַ פֿ ט - די/דאָס, =ן (זן). אייגנשאַפֿט

אָדער מצב פֿון זיין געטריי, ב 1. % זיין געטריישאַפֿט

צו די קינדער איז געווען אין לשער.

1864 " אין שטוב בין איך געהויבן געוואָרן פֿאַר מיין

געטריישאַפֿט". מענדעלע, 12, 120.

1886 " צוזעענדיק פֿון איר אַזוי פֿיל געטריישאַפֿט,

האָט איר יאָסעלע מוחל געווען במחילה גמורה אַלע 1006

יסורים |...|, וואָס ער האָט פֿון איר אַ מאָל געליטן".

שלום=עליכם, 25, 98.

1931 " זי איז געווען איבערגליקלעך הערנדיק |וועגן|

מיין געטריישאַפֿט צו אים". ווייסענבערג, 9, 195. 997

1948 " אַפֿילו איצט, ווען די עלטערן, שוין געמיין און

ביז לעצט אויסגעביטלט, קלעקט נאָך ביי זיי גענוג קאנק

ליבע, איבערגעגעבנקייט און געטריישאַפֿט, זיי זאָלן

פֿון צייט צו צייט אין אים זיך דערמאָנען און מיט

וואָס נאָר מעגלעך |...| אים אונטערצוהאַלטן".

נסתר, 6, 232.

2. אייגנשאפט אדער מצב פון זיין געטריי, אין ב 2.

1873 " |מיר| דאנקען אייך |...| פאר אייער געטריישאפט,
קאנק מיט וועלבער איר דינט תמיד דער חברה |...|".
מענדעלע, 1, קאנק 227310.

1958 " זינט די וויבלעכקייט האט פארנומען דעם
1007 בריטישן טראן, איז די געטריישאפט געווארן א סך
שטארקער". א. אויערבאך, צ' טאג, VIII /8. (כרך 68)

1972 " ער |דער קריטיקער| זעט ממילא, ווי וויט דער
1002 דערציילער האט אפגעהיט א טאפעלע געטריישאפט
|...| סיי דעם פארבאהאלטענעם היסטאריאסאפישן אמת
|...|, סיי דעם אפענעם פסיכאלאגישן אמת |...|".
ד. סדן, זש' גק, נ' 76, ז' 97. (כרך 38)

182 -

געט - 13.

געטרילער - דער, בא. (שנש) דאָס דויערנדיקע טרילערן (פֿון פֿייגל).

1935 " דער סטעפּ=זשאַווראָנעק, זײַן געטרילער האָט זיך געשפּונען מיט די זונענשטראַלן פֿון האַלבן טאָג". הירשביין, 6, 421.

|| געטרילערײַ - דאָס, בא. דזוו דפֿוו |מארק וובב1268|.

1010

183 - גע

?נ? געטרינקעדיי - דאס, בא. |מאק ווב 1697|. ~~דאס~~

(שבש) דויערנדיקע טרינקען (דאס שיכורן) פון

א סך מענטשן.

184 —

ג ע ט ר י ף – דאָס/דער, בא. (שנש) דאָס דויערנדיקע
טריפֿן.

1936.. " |...| זײַן דינע הויט קען קוים האַלטן
1014 ס'גלײַיקע געטריף|...|". סוצקעווער, 3, 120.

ג ע ט ר י פ ט - פאר פון טריפן.

געטריפּעכץ - <u>דאָס, =ן</u>. "אַ מאכל וואָס באַשטייט פֿון אַ געמיש פֿון מעל מיט אייער, וואָס מען גיסט אַרויף אויף זידנדיקער יויך" |<u>קטוו</u>|.

<u>רעד:</u> ס'מוז זײַן אַ רעגיאָנאַל/לאָקאַל וואָרט, צום באַדויערן איז דאָ נאָר דער נומער פֿון דעם זאַמלער. מסתמא מיינט עס דאָס אייגענע וואָס ~~אַז~~ אונדז |וואָלין| "<u>טריפּלעך</u>".

187 - Gy

ג ע ט ר י ק נ ט - פֿאַר פֿון טריקענען.

188 —

ג ע ט ר י ש ט ש ע ט – פאר פון טרישטשען.

ג ע ט ר ע – די, ס'רוב אין מצ געטרעס. האַלבע כאַליעווקעס
פֿון פֿילץ אָדער דיקערן געוואַנט, פֿון העלן קאָליר,
געשפּיליעט אויף קנעפּלעך פֿון די זײַטן. מענער פֿלעגן
עס טראָגן אום ווינטער אויף די קאַמאַשן אָדער טופֿליעס
(די געטרעס האָבן ארומגענומען דעם אייבערשטן טייל
פֿון טראַט ביז די קנעכלעך).

1922 " |...| פֿלעגסט מיט געטרעס זיך באַצירן".
בראַדערזאָן, 7, 74. 1044

1913 " דער מײַסטער פֿון צעך |...| אָנגעטאָן אין
געטרעס, איז צוגעגאַנגען צו באַסקינען". 1046
א. קאַהאַן II, 2, 13.

1949 " דער פּשוטער פּראַק פֿון גרינעם געוואַנט, די
די געדיכט פֿאַרקנעפּלטע געטרעס אויף די פֿיס". 653
שניאור, 11, 54.

189/1 געט -

(?נ?) ג ע ט ר ע כ ט |גיטרעכט| - דאס. ליד, דיכטונג.

|XV י"ה| " דיש גיטרעכט // אישט מיינש גימעכט".

1046/א מגילה מינכן, דף מ/110א.

mhd: getrehte

145

190 - גע

?נ? ג ע ט ר ע́ ל - דאָס. בא. דאָס טרעלן, אַ סך טרעלן.

1963 " צו גאָט גייט אויף דאָס תּפילה=געטרעל".

1031 מ.מ. שאַפּיר, 1, 51.

ג ע ט ר ע ל ט - <u>פֿאר פֿון</u> <u>טרעלן</u>.

192 —

ג ע ט ר ע נ ט – פאר פון טרענען.

ג ע ט ר ע נ ק – 1. די, (עלט) מערצאָל פֿון געטראַנק, געטראַנקען.

1861 " דריי גיטרענק זיינין אסור אז זיי שטייען אפ גידעקט: וואסער און וויין און מילך". 697

איבן משניות, זרעים, דף עטן.

1873 " |...| חברה=קדישא"מעד, מיט יאָרציַיט=בראַנפֿן וכדומה אַזעלכע געטרענק". מענדעלע, 1, קאנק 371660. קאנק

רעד: אגב, די דאָזיקע פֿאַרמע פֿון מצ חזרט זיך (!!) איבער אויך אין די אויסגאַבעס פֿון 1888 און אין דער יובילעום=אויסגאַבע (1911).

2. (עלט?דיאל?) געטראַנק, אַכ.

1921 " |...| האָט מען אונדז קאַלטעס |=קאַלט| געטרענק דערלאַנגט". אש, 4, 286. 1036

|| געטרענקל - דאָס, =עך. פּקפּ פֿון געטראַנק.

|?1960| " |...| האָט זי זיך אָנגעהויבן פֿאַרנעמען מיט מישן און |...| קאָכן געטרענקלעך און צולייגעכצער און לויפֿן צו קראַנקע". טיגער, 1. 1038

// ווינער געטראַנק/געטרענקל - (עלט) אַמאָליקע רפֿואה צו אַ האַרטן מאָגן.

ם געטרענקא. מה"ד: Getrenke.

2. ←

... " והשתיה אונ' דש געטרענקא אונ אלן צוואנק // דש ווש דעש קוניגש גדאנקא". מגילה מינכן, דף מ-287ב. 1035

ג ע ט ר ע נ ק ל – ---> געטראנק, געטרינק.

ג ע ט ר ע נ ק ט – פֿאר פֿון טרענקען.

195 -

ג ע ט ר ע ס ע ט - פאר פון טרעסען.

196 -

ג ע ט ר ע ר ט - פֿאַר פֿון טרערן.

197 – גע

ג ע ט ר ע פֿ ל ט – אַדי. וואָס איז מיט טרעף, טרעפֿלעך.

1954 " די אויסגעצירטע מלכה שבת// פֿינקלט אַראָפּ פֿון

1054 הילצערנע, //קרום געטרעפֿלטע גרינע באַניקלעך".

קליגער, 33,1.

1965 " גהעון איז געווען אויסגעשפּרייט אויף אַ קייט

1049 געטרעפֿלטע בערג". י. מאַנדעל, ~~צ' טמז~~, XII/29.

?נ?   ג ע ט ר ע פֿ ע כ ץ – דאס, =ן. (איר, שנש) געשעעניש,
איבערלעבונג.

1948   " |...| וועלט געדענקט פֿון אייגענעם געטרעפֿעכץ".

1055   לוצקי, 3, 208.

[redacted] - [redacted].

?נ? ג ע ט ר ע פּ ע נ י ש - דאָס, =ן. (שנש,איר) געשעעניש, איבערלעבונג.

1948 " גאַרנישט טרעפט מיר, // נאָר דווקא אין דעם

1056 גאַרנישט//לעב אַיך דורך אַ גרויס געטרעפּעניש".

לוצקי, 3, 181.

200 - גע

?ג? ג ע ט ר ע́ ר - דאס, בא. (שנש) אַ סך טרערן, געוויין מיט אַ סך טרערן.

1963 " ווי זאָל איך דיך טרייסטן // אין דײַן גרויס

1037 געטרערער?". מ.מ. שאַפּיר, 1, 84.

ג ע ט ר ע ש ט ש ע ט – פֿאַר פֿון טרעשטשען.

202-

ג ע ט ש - דער, =ן. 1. פּפּ גענ פֿאַגאַנישער גאָט, אָפּגאָט. % אַ סך אינדיאַנישע שבֿטים דינען נאָך צו זייערע אַלטע געטשן.

2. (ביטול) סטאַטוע פֿון אַ גאָט אָדער פֿון הייליקע.

1925 " פֿויערן |...| פֿירן זייער אַרבעט, זייער

פֿעלדישע ברכה אויף קליינע פֿורלעך |...|, שלעפּן 1062

זיך |...| צום דרימלענדיקן שטיינערנעם געטש".

זינגער, 3, 311.

1945 " דאָס פּנים פֿון געטש ווערט אויף זייגנס".

באַריישאַ, 3, 131. 1059

1953 " אַ געטש אויפֿן שפּיץ פֿונעם פֿעלדז |...|".

פֿרידמאַן, 1, 63, 1061

3. (שלש) תם, נאַר, גולם. % וואָס שטייסטו, דו געטש

איינער, ריר זיך שויך!

געט - 203.[redacted]

געטשל - דאס, =ער. פֿקפֿ פֿון געטש, ב 2.

1936 "אַ ייִד טאָר נישט אויסמאָלן קיין פֿיגורן און

געטשלעך". י.י. זינגער, 6, 55. 1083

ג ע ט ש אַ ד ע ט - פאר פון טשאַדען.

205 –

ג ע ט ש אַ ט ע וו ע ט – פֿאַר פֿון טשאַטעווען.

ג ע ט ש אַ כ נ ע ט - <u>פֿאַר פֿון</u> <u>טשאַכנען</u>.

207 –

ג ע ט ש אַ פֿ – דאַס, באַ. | סטוטש 282 | דאָס דויערנדיקע טשאַפּען (גרילציק רוישן מיט שיך בײַק גייען).

208 -

ג ע ט ש אַ ק ע ט - פֿאַר פֿון טשאַקען.

געטשוויטש - דאָס, בא. (שנש) דאָס דויערנדיקע טשוויטשערן (צוויטשערן) פֿון פֿייגל.

1936 " די פֿייגל |...| זוכן זיך מיט געטשוויטש, מיט געטריל". שטענצל, 4, 10. 1069

|| געטשוויטשער - דער, בא. דזוו דפֿוו.

1908 " און ווי דעם דונערס ברום האָט זיך צעמישט // מיט דעם געטשוויטשער פֿון דעם נאַכטיגאַל". ראָזענפֿעלד, 2, 232. 1074

1936 " אויפֿן שיפֿדעק האָט זיך אויפֿגעהויבן אַ געטשוויטשער, ווי אין אַ פּאָפּוגאַיען=שטייגל פֿון זאָאָפּאַרק". א. לוריע, 1. 1073

1974 " קינדערישע שטימעלעך, ווי אַ געטשוויטשער פֿון פֿייגל |...|". עלבערג, 2, 270. 1071

210 – גע

?נ? ג ע ט ש ו י ק ע – דאָס, בא. |סטוטש 282|.

דאס דוערנדיקע טשויקען (מין גרילציק פּיפּן).

ג ע ט ש וו ע ק ע וו ע ט – אדי. בנב.

1939 "אַ מאָל פאַרטרויט מען דעם געטשוועקעוועטן

דראַנג, דעם מזיניקל". שניאור, 6, 195. 1076

....

רעד: כ'האָב געהערט אַ וואָרט 'געטשוועקעוועט'

(פֿון טשוועק-עס), אין באַטײַט מיט טשוועקעס/טשוועקלעך-

געטשוועקעוועטע שיך". אָבער ווי קומט עס אַהער?

ס'קען זײַן, עס מיינט "אַ גרויסער נאַר".

מ'וואָלט געדאַרפֿט זען אַ ברייטערן קאָנטעקסט.

....

212 - גע
[redacted] -

(?נ?) ג ע ט ש ו כ ע ט (ז י ך) - פאר פון טשוכען (זיך).

~~204~~. - געט

213 - 214

ג ע ט ש י י ט ש - <u>דאס/דער?, בא.</u> (<u>לאקל, סאניק, סאנץ</u>)

1079/1086 "א געפילדער, א טומל". |<u>ר. מאהלער, יזב 15, ז' 557</u>|.

<u>רעד:</u> Gecheych ? Gechaych

169

~~204~~. - געט
213 - 214

169

געטשייטש - דאס/דער?,בא. (לאקל, סאניק,סאנץ)

1079/1086

"אַ געפּילדער, אַ טומל". |ר. מאַהלער, יזב 15,ז'557|.

רעד: Gechaych ? Geechaych

215 -

ג ע ט ש י נ ק ע – <u>די, =ס.</u> <u>דזוו</u> <u>געטשקע</u>.

... " זאָג מיר, <u>געטשינקע</u>, וואָס זשע מאַכסטו?//

זאָג מיר, <u>געטשינקע</u>, וואָס זשע טראַכטסטו?". 1080

<u>פֿאָלקסליד</u>.

<u>רעד:</u> כ׳גיב דעם אויסטײַטש, ווי ס׳איז אָנגעגעבן
אין קאַרטל, אָבער כ׳בין מסופק אין דעם...
נאָכזען אין מקור (דאַכט זיך, כהנס זאַמלונג פֿון
ייִדישע פֿאָלקסלידער.

---

216 - גע

ג ע ט ש י פ ע ט - פאר פון טשיפען.

217 –

געטשירקעט – <u>פֿאר פון</u> <u>טשירקען</u>.

געטש~~ע~~יש - אַדי. ווי פֿון געטשן.

1948 " דאָרט האָט זיך צעפּלאָקערט אַ געטשישער

שײַטער". סעגאַלאָוויטש, 12, 93. 1082

1951 " די גלחימלאָזע 'בעזפּאָפּאָווצעס' האָבן געוווינט

אין פֿײַנע געטשישע הײַזער". א. קאַצענעלנבאָגען, פּור 106, 1081

~~זב ליטע, 1,~~ 334.

רעד: כ'בין שטאַרק מסופק אין אויסטײַטש - ער פּאַסט
זיך קוים צו ביידע ציטאַטן... וואָס הייסט הײַזער?
געטשישע [טעקסט: געטשעשע], אפשר איז דאָס אַ גראָז, און
ס'דאַרף זײַן געטשעשעטע (געטעסעטע) הײַזער; און וואָס
הייסט" אַ געטשישער שײַטער? מע דאַרף זען אין די
מקורים אַ ברייטערן קאָנטעקסט!

---

218 - גש

?נ? ג ע ט ש מ אָ ק ע - דאָס, בא.|סטוטש 282|. דאָס

דויערנדיקע טשמאַקען (וועגן קלאַנג).

219 - 41

ג ע ט ש מ ע ל י ע ט - פאר פון טשמעליען.

220 - גע

ג ע ט ש ע – די. =ס. דזור געטשקע, ב 1.

1956 "|...| איז די געווען אַ גאַט, ... אַ געטשע

1085 צווישן געטשן". סימאָן, 1, 210.

221 - גע

ג ע ש ע פ ע ט - _פאר_ _פון_ _טשעפען_.

222 -

ג ע ט ש ע ק ע ט – אַדי. "געשפּריצט, געפּינטלט מיט
עטלעכע קאָלירן" |קטוור|. % "טוט באַר אַ קוק אויף
די געטשעקעטע הײַזלעך פֿון מײַן ייִנגעלע, אַיאָ 1088
ס'פּאַסט אים?" |קטוור|.

223 -

ג ע ט ש ע ש ע ט – פֿאַר פֿון טשעשען.

ג ע ט ש ק ע - די, =ס. 1. פאגאנישע געטין,
אפגאט פון ווייבלעכן מין.

2. סטאטוע(טקע) פון א געטין. % די ארכעאלאגן
האבן געפונען א סך ליימענע געטשקעס.

1909 " |די סאטירע| מוז צעשמעטערן די בלעכענע
1090 געטשקעס, צו וועלכע עס בוקט זיך איצט די אומאפט-
וויקלטע מאסע". עדעלשטאט, 4, 385.

1924 " און ער - ביים מאטקע=באזשע=שטיין//ווי נאך
1093 א געטשקע דא // פאר דעם פארבייגייער, וואס
האט דעם צלם פיינט |...|". מ. ל. האלפערן, 49,1.

1960 " אזוי ווי אברהם אבינו האט צעשטערט זיין
1100 פאטערס געטשקעס - האט משה געהאט א ווידערווילן
קעגן זיין מוטערס אפגעטער". ניגער, 10, 301.

3. אן אביעקט וואס מע בוקט זיך פאר אים ווי פאר אן
אפגאט.

1972 " זייער פארכלינעטקייט צו |?| פרעמדע געטשקעס
1091 האט געפירט דערצו, אז זיי זאלן ווערן ניט מער ווי
נאכמאכערס". מ. שטיקער, ~~צו פאר~~ (פעור 155), !!!/4.

מאכן (זיך) א געטשקע - שאפן (זיך) א קולט פון
עפעס, פארגעטערן, פארהייליקן.